

## Ottende Aargangs tredie Hefte.

Kiøbenhavn, trykt hos Directeur Joh. Fred. Schulk. Forlagt af Prof. Jac. Baden.

## I.

Morten Luthers Betsalenhed, som et stort  
Nedskab til Christendommens Refor-  
mation.

(Sluttet. See Universitets-Journalens andet  
Hafte d. N. p. 64.)

Swad hans Naturgaver angaaer, da, eftersom den største Deel af Betsalenheden beroer paa Sindet, fremkinner af Luthers Idret og Ord denne Sindets Ypperlighed, hvilken Quincillian tilskriver den største Kraft af alle Talerens Redskaber \*), den nemlig, "som ingen Frygt nedslaaer, intet Tilraab skrækker, intet nok saa anseeligt Auditorium indgyder større Erbødighed, end tilbørligt er". Man studser over, hvad Seckendorph \*\*) beretter om hans Standhaftighed, Tillid og Kiærlighed, af et tytt Brev, som han paa Weien, da han var gaaet fra Wartburg til Wittenberg for at stille de af Carlstad opvakte Uroligheder, havde

Brevet til Churfyrsten af Saxe, som havde fra-raadt ham denne Reise, især, som det synes, af Frygt for Hertug Georg, Evangeliums arrigste Fiende, under hvis Herredomme Leipzig den Gang laae. I dette Brev opfiger han, saa godt som, Churfyrsten, sin eneste Bespytter og Distand, af hans Bespyttelse: "blot Tillid til hans gode Sag, siger han, var det som holdt hans Mod opreist, og dersom Churfyrsten ikke vidste det, saa vilde han hermed erklære ham det rent ud: sit Evangelium havde han ikke fra Menneker, men fra Himme-len: han agtede ikke længer at give efter, som han forige Aar havde giort, ikke af Frygt, men for Fyrstens Skuld: han var gaaet til Worms, uden at frygte en Skok af Diavle, men da Hertug Georg ikke engang havde een Diavels Kræfter, saa burde hans Bredde foragtes, og han var saa findet, at dersom Leipzig var i samme Forsatning som Wittenberg, vilde han ogsaa gaae derhen, om der end i ni Dage regnede lutter Fyrst Georger, hvoraf enhver overgik denne ni Gange i Grumhed: han havde hidindtil taalt, ligesom Gud ogsaa havde taalt det, at Fyrst Georg holdt Christus for en Straamand, ja havde ofte bedet for ham, og

\*) Instit. Orat. XII, 3.

\*\*) l. c. I, p. 195.

vilde bede for ham en Gang endnu, endskønt han var vis paa, at han kunde dræbe ham med eet Ord. — Dette skriver jeg Eders Høihed, lægger han til, paa det I kan vide, at jeg gaar til Wittenberg under en langt mægtigere Baretægt, end Churfyrstens; jeg forlanger ikke at beskyttes af Eder, og denne Sag behøver ingen Waaben, Gud skal nok sørge for den uden nogen Hielp af Mennesker: efter som I derfor er saa svag i Troen, saa kan jeg ikke ansee Eder for min Beskytter<sup>7</sup>.

Har De nogenstinde, mine Herrer, hørt noget enten i Tingen og Følelsen selv høiere og ædlere, eller i Ord og Udtryk varmere og stærkere? Luther er erklæret i Rigets Act, Churfyrsten af Saren er den eneste som vover at beskytte ham imod Keiserens høit ubillige Acts Erklæring, og det dog ikke aabenbart, men han søger ham hemmelig af sides og skjuler ham for hans Fiender. Bevægelser opkomme, som synes at ville skade den evangeliske Sag, hvilken han frem for Alt havde paataget sig at forsvare: uden Forhaling bryder han sit Fjalesked, forlader det, styrter ud, slipper bort, reiser midt igiennem sine Fiender, og da hans Herre og eneste Beskytter kalder ham tilbage, svarer han ham som den der ingen Lid sætter til menneskelig Hielp.

Herimod er i mine Tanker alt hvad Demosthenes har handlet og talt imod Phillipus, eller Cicero mod Sulla, mod Antonius, eller i vore Tider de tapreste Altmiesagens Forsvarere i England imod Stormændene, Intet. Jeg i det mindste, naar jeg betragter disse og de øvrige utallige Beviser paa hans uforfædede og standhaftige Mod, saa synes han mig snarere ført af en Gudsoms Kraft og Styrke, end af menneskelig Fornuft og Klogskab. Derfor udlagde ogsaa hans Fiender og

Misundere — efter deres Vis at give Dyder Lasters Navne — hans Standhaftighed som Haardnakkethed, hans Kixthed som Dumbdriftighed, hans Tillid som Ubeskedenhed; uden at betænke, at Dyder selv, naar de ikke vises paa rette Sted, blive til Laster, og at Uudseelse, hvilken Quincilian \*) ofte anseer for en Feil, endog hos en Taler — fordi den er et Slags Frygt som afholder Sindet fra det som burde gøres — vilde have været meget skadelig for Luthers Sag.

Nu Skarpsindighed, hvo vil nægte, at Luther har haft den i en ualmindelig Grad: han som med stor Flnhed har udredet og forklaret saa mange den hellige Skrifs Steder, der ved Sophistersnes Spidsfindigheder vare indviklede og urede, og sat den evangeliske Lære i det Lys, at de fleste som indtil vore Tider have ladet haant om at følge hans Veiledning, ere, som vi see, henrevne paa Afveie og i Styrtet.

Hvor hurtigt og vittigt Hoved han har haft, viser deels den Forstand og Klogskab, hvormed han har forudseet og forebygget sine Fienders Konstgreb og List; deels den Lethed, hvormed han i Samtaler om Religionen, holdne i Nærvarelse af de fornemste Mand i Tykland, har svækket Modstanderes Ansald og senderbrudt deres Waaben; deels endelig den Færdighed, hvormed han i pludselige Tilfælde har enten givet Raad, eller opløst og forklaret de vanskeligste Spørgsmaal.

Nu! af vittige og klogtge Indfald \*\*), hvilke Cicero tillægger en stor Kraft i Taler, har

\*) l. c.

\*\*) Cicero kaldet dem sales, og siger om dem Orat. Cap. XXVI. "sales nimium quantum in dicendo valent".

Luther en stor Overflodighed, og det af begge de to Slags som der omtales, nemlig baade Lystige og bidende \*). Man har utallige lystige og muntre Indfald \*\*) ikke aleneste i Luthers Worddiscusser (Fischreden) men ogsaa i hans Breve og alvorligere Skrift; hvilke dog ikke bør bedømmes af vor Tids finere og næsten kræsnere Smag i dette Slags, da hiin Alder var maaske for grov, i det mindste for overbærende i at bedømme Skiemt. Men da vi paa dette Sted ikke have at gjøre med Smagen i de skønne Videnskaber, som paa forskjellige Lieder pleier at være forskjellig, men alene med at sammenholde Naturgaver; saa tager jeg ikke i Betænkning — for alene at anføre et Exempel af dette Slags — at sammenligne i Lystighed og Urbanitet et af Luthers Breve til Johannes von Loser \*\*\*) , med Plinius' berømte Skrivelse til Tacitus \*\*\*\*) om, hvorledes man kan studere paa Jagt. Thi ligesom Plinius fortæller, at han sad ved Garnet, ikke med Jagtskyd eller Lantse, men med Griffel og Skrivertavle, og tænkte paa noget, og optegnede sine Tanker, for, om og Hænderne blive tomme, han dog kunde faae sin Wortavle fuld; saaledes siger ogsaa Luther, at da Loser havde taget ham med paa Jagten, havde han paa Vognen anstillet en geistlig Jagt (ein geistlich Gejagd) og begyndte at udlægge den 143 Salme; og da han havde taget denne Fangst hjem med sig og forlogt den, holdte han det for sin Pligt at dele sit Bytte med Loser, paa hvis Mark det var gjort, og ikke beholde det heelt for sig — omend-

skiont, lægger han til, jeg beholder det dog heelt, thi det vilde jeg har fanget, er af den besynderlige Natur, at det kan deles til flere Venner saaledes, at enhver faaer det heelt, og jeg ikke desmindre beholder det hele for mig. — Af samme Indhold og ikke mindre artigt, skiont udført i en vedholdende Allegori, er et andet Brev fra Slottet Warburg til Spalatinus \*).

Men det andet Slags Salt, som er det bidende og sigter til at opvække Latfer, betiener Luther sig ofte af, dog sjelden uden efter Cicero's Forskrift, imod sine Modstandere, og dog ikke altid, eller imod alle eller paa alle Maader. Mange bon Mots \*\*) forekomme i hans Skrifter, som ere meget bitre og forsynede med skarp Braad. Jeg vil til Exempel ikkun fremføre et af hans Breve til Leo X. "See, siger han, hvor ulige Kristus og hans Statholdere ere; thi alle vil de være hans Statholdere, og jeg besvyrger, at de alt for sandt ere hans Statholdere; thi Statholderen er Statholder, naar hans Herre er bortet \*\*\*)". Han spotter heri meget bittert de romerske Pavers Herkesyge, som dem der saaledes forestaae Kirken, at man let kan see, at Herren er fraværende, og at alt skeer uden hans Ordre.

Men i dette Slags har Luther givet sine Modstandere en stor, og maaske undertiden grundet Leilighed til at bagtale sig. Thi da han af Naturen var hæftig og haard, saa synes hans Bitterhed undertiden at have vanstægtet til Forhaanelse, og han lod salde mange alt for haarde

\*) Cum facietiarum tum dicacitatis.

\*\*\*) Facetæ atqve urbane dicta.

\*\*\*\*) See Keil. I. e. p. 27.

\*\*\*\*) See Plin. I, 6.

\*) See Keil. I Th. p. 128.

\*\*\*) Cicero kalder dem selv bona dicta de Orat.

II. 54.

\*\*\*\*) See Keil. I, c. p. 80.

og næsten bestemmende Udblæfser imod sine Fiender. Men omendfiønt Luther selv laster denne sin Hæftighed, og gjør de største Lovtaler over Andres, saafom Melanctons og Brentius' mildere og sagtmodigere Characterer, saa kan meget dog siges til at undskyldte disse hans haarde Udblæfser, og er tildeels sagt af den meget sagtmodige Spæner.

Ehi først taalede disse Tidens Sæder saadant, ja undskyldte det endog, eftersom vi see fornemme Mand at overøse hinanden med Forhaanelse og Skældsord, som neppe vilde somme vore Fiske eller Grønhøfere ved Gammelstrand. Al Sammelighed i Ord og Tiltale beroer paa Sæderne, som, jo simplere og alvorligere de ere, desto raare og grovere er Omgangsproget, hvilket da først bliver blødt og fint, naar Folk af Lyst til at smigre og forfille sig, lede efter Ord, og indføre søgte og unaturlige. Hvo har lagt Homer til Last, at han fremfører Achilles og Agamemnon, de mest hædrede Mand i den græske Krigshær, klamrendes som det gemeneste Tros af Almuen? Sæderne nemlig vare saadanne, paa saadan Maade klamredes Folk. For det andet, ligesom hiin Pelsider — hvis vrede Hu Erasmus laster hos Luther — meget bør tilgives for de Fornærmelser han leed af Agamemnon; saa bør det ogsaa holdes Luthers billige Fortrydelse og de Fornærmelser hvormed hans Fiender havde udæstet ham, tilgode, om han har viist sig som Mennecke og udladt sig i nogle Ting alt for frit og haardt.

Endeligen, da Christenheden fylder denne Luthers Hæftighed og den Varme hvormed han udførte hvad han havde foresat sig, saa mange Fordele, saa befygter jeg, vi vilde ansees for utalnelige imod Forsynet, om vi vilde overdrive denne — skal jeg kalde det Feil, eller Skin af

Feil? hos Luther, uden hvilken han aldrig fulde have overvundet den romerske Overtroes Uhyrer. I det mindste havde hiin Betalenhed, hvormed han som en rivende Strom knusede og tilintetgjorde alle hans Fienders Anfald, denne hans hæftige Natur af sin Kraft og Strætte at takke.

Til disse Sindets og Menneskets Fordele kom en stor Værdighed i Afsyn og Miner, en klar og lydelig Røst, en levende og passende Kroppens Bevægelse, kort: disse udvortes Gaver, som ofte ene have draget Mængdens Bisfald til sig, uden hvilke i det mindste de ædlere Næmmets Talenter gemenlig intet agtes.

Da Luther af Naturen var udsmykket med disse Egenskaber, saa burde han, endog uden Lærdom, ved Næmmets og Øvelsens blotte Hielp, have naaet Noes for Betalenhed, isald vi vilde følge den Mening, som Antonius ytrer om Taleven hos Cicero. Men ville vi antage Crassus's sandere Mening, og ikke tilstaae nogen Betalenheds Ære, uden den der er forsynet med smuk Kundskab, saa vil man finde, at Luther har været meget erfaren i de smukkeste Konster og Videnskaber, efter de Tidens Maade. Ehi baade i sin Fædrenefskole i Eisleben, og siden i Eisenach og Erfurt, havde han haft de beste Lærere, og fornemmelig dyrket og elsket de Kundskaber, hvorved Betalenheden, efter dens ypperste Læreres Forstyrking mest næres og styrkes: jeg mener Filosofi og den lærde Alderdom. Vel veed jeg, at den Tids Filosofi har intet haft tilfælles med hiin de gamle Grækers og Romeres elegante Visdom, som forbandt dybsindig Kundskab med et smukt Udtryk, og at hine magre og stive Skolefilosofier have anseet sig for gode til at tage Talens Prydelse og Elegants i Betragtning.

Det er heller ikke det smukke latinſke Sprog jeg roser hos Luther. Jeg erindrer, at han selv klager over, at han havde anvendt for megen Tid og Meie paa Skolaſtikernes barbariſke Philoſofi, og forſaamt det smukke latinſke Udtryk. Imidlertid tvivler jeg ikke paa, at da der blandt de ſkolaſtiſke Philoſofer have været ſtore Hoveder, ſom have anvendt ſtor Flid paa at udforſke Ordnes Begreb, og ſaa vel at fætte og beſtemme dem ved Definitioner, ſom at adſkilte dem ved Delinger, endelig paa noiagtig Beviſførelſe efter Dialectikens Regler; Luther jo, ſom han ſelv var et ſtort Hoved, har vundet meget i denne Skole, baade i Henſeende til Noiagtighed i Grunde og Skarphed i Foredrag.

Thi omendſkiønt jeg vel veed, at dette lægges Skolaſtikerne meſt til Laſt, og med Rette, at de ved en utidig Kloen efter at philoſofere, og at anvende Philoſofiens Opdagelſer paa Theologien, have vendt op og ned paa den hellige Skrifts Lærdomme, og overalt hvormegen Skade den philoſofiſke Fortolkningsmaade har gjort den hellige Skrift; ſaa tvivler dog ingen, der ikke er gandske uerfaren i al menneſkelig Viſdom, at ogſaa den grammatifke Interpretation, ſom i ethvert Skrift, ſaa vel guddommeligt ſom menneſkeligt, er den enefte ſandhed, hielpes ved Philoſofiens, og iſær Dialectikens Grundighed, ja at al Grammatik, ſom vi nu kalde Philologi, beroer paa en ſin philoſofiſk Kundſkab, eller rettere ſagt: at den ſelv er en ikke forøgtelig Deel af Philoſofien.

Fremdeles, hvem kan underviſe grundigen — hvilket er ikke alene Talerens, men enhver Skribents forſte Syſſel, eller afhandle nogen Ting med Flid, uden den ſom har lært den Konſt, der viſer at dele et almindeligt Begreb i ſine Dele, at drage det for Lyſet ved en Definition, at gjøre

det klart ved Fortolkning, forſt at indſee Tveetydigheder, ſiden adſkilte dem, endelig have en Regel, hvorefter Sandt og Falt kan bedømmes, og efter hvilke Forudſætninger noget følger eller ikke følger — det er: uden den der har lært Dialectiken \*) — og i denne Wiſenſkab have de ſkolaſtiſke Philoſofer efter alles Tilſtaaelse, haft ſaadant Fortrin, at de deri ikke have efterladt meget at opfinde til deres Eſtermand.

Alligevel havde Luther ikke ſaaledes foreſkrevet ſig i den ſkolaſtiſke Philoſofi; at han jo afſkyede det barbariſke Sprog ſom beſudlede den, og fra forſte Ungdom følede Lyſt til den Veltalenhed, ſom vi beundre hos Grækenlands og Latiens gamle Skribenter. Saaledes ſee vi ham i Erfurt at holde ſig til dem ſom ikke alene foredroge Philoſofien, men ogſaa forklarede Cicero, Virgilius, Livius og de øvrige latinſke Klasiſikere. Men intet beviſer hans Sindelag mod diſſe mere, end at da han havde forladt det juridiſke Studium, hvortil hans Fader havde beſtemt ham, og gik ind i et Eremiter-Kloſter af Auguſtinerordenen i Wittenberg, tog han ingen Væger med ſig, uden Plautus og Virgilius \*\*); dem vilde han, ſkulde følge ham i hans otium, dem vilde han opoſte de Timer, ſom han havde frie fra Munkelivets Øvelſer; ja Virgil gjorde han ſaa meget af, at Matheſius beretter \*\*\*), at han har vidſt hele Tirader af Væiden udenad, og engang i et muntert Samqvem opført en Tragoedie over Didos ſidſte Ord.

\*) Dette er nemlig den Definition, Cicero giver paa Dialectikens Brutus Kap. 41.

\*\*\*) See Keil. 1r Th. p. 11.

\*\*\*\*) See Keil. 3ter Th. p. 25.

Luther bør derfor ingenlunde ansees som raad i den latiniske Litteratur, endskjønt han selv bekjender, at mange af hans Eigemænd have overgaaet ham i at skrive og tale Latin. Men i Moderssprogets Veltalenhed har han igien overgaaet alle andre i den Grad, at ved hans Talent og Vindfibelighed har det tydske Sprog faaet en anden Skikkelse, og at fra hans Tid bør sættes og regnes en nye Epoke i det tydske Sprogs Historie.

Thi da hans Hensigt og Bestræbelse gik derpaa ud, at han kunde aabne den hellige Skrift, som hidindtil havde staaet aaben alene for de Lærde ved den græske og latiniske Oversættelse — om Texten bekymrede sig saa — ogsaa for Mængden, og give Almuen den at læse i en god Oversættelse i Almuens Sprog; saa ansaae han denne for sin første og fornemste Syssel, at gjøre Modersmaalet, som hidindtil ved deres Ukyndighed som betiente sig deraf, og de Lærdes Skibedeslæshed og Stoltshed som ansaae det deres Omsorg uværdigt, laaeraat og udtrykt, at gjøre Modersmaalet, siger jeg, flebnere og saa at sige menneskeligere.

Med hvor megen Iver og Flid han har taget sig af Bibelens tydske Oversættelse, vise de jævnlige Raadsforsæler han har haft med sin Tids lærdeste Mand, ikke alene om de vanskeligere Steders Mening, men ogsaa om enkelte Ord for at udforske, hvilke Ord der paa hver Sted vare de beqvemste. Thi da han var overbevist om, at dette Arbejde henhørte til Almuens Oplysning og Undervisning, saa troede han at ingen Omsorg kunde gaae for vidt for at opspore de egentligste og i Almuens Sprog mest brugelige Ord: deri ulig mange af vor Tids kristelige Talere, som i deres Taler til Folket intet synes mere at sige end at tale populært, nu betienende sig af Ord og Talemaa-

der fra Filosofernes Skoler, nå af et skulstig poetisk Sprog for, kan jeg tænke, at ansees som sionne Mand, nu fastende om sig med nys opfundne og af fremmede Sprog nylig oversatte og ikke endnu ved Drugen nok auctoriserede Ord; ikke bekymrede om at de kunne forstaaes, men jagende efter en forsængelig Ære for Wittighed eller Lærdom hos den gabende Mængde.

Man har et Brev fra Luther til Georg Spalatin, som den Gang opholdt sig ved det churfyrstlige Hof, skrevet efter hans Tilbagekomst fra Wartburgs Slot, hvori han underretter ham om sin Oversættelse af det nye Testament, som han havde bragt til Ende paa sit Patmus, og lægger til, at han nu havde begyndt at file den tilligemed Philipus. "Men, siger han, ogsaa din Hielp er fornøden for at faae de passende Ord, derfor lav dig til, men saaledes, at du forsyner mig med simple, ikke militære eller Hoford; thi denne Bog vil oplyses ved Simpleshed". Derpaa beder han Spalatin, at han vil skaffe ham baade Navne og Forver af de Edelstene som forekomme Johannes Abenbaring Kap. 21 ogsaa, om det var muligt, Edelstenene selv at see, fra Hoffet eller hvorfra han kunde — og at Luther ogsaa har faaet og bestuet disse Edelstene, sees af andre Breve. Derefter da han det følgende Aar havde foretaget sig ogsaa at oversætte det gamle Testament, forelægger han den samme Spalatin nogle Steder af første Mose Bog, og beder at han vil forsyne ham med tydske Ord. Atter i et andet Brev, da han var i Uvished om nogle Dyrs Navne, raadfører han sig med den samme Mand igien. Og da han 20 Aar derefter foretog sig paa nye at gjennefæe og omarbejde den hele tydske Oversættelse, og til den Ende raadspørte sig med Bugenhagen, Justus

Jonas, Cruziger, den samme Philippus, Auro Gallus og andre lærde Mand, finde vi, at han med saadan Omhyggelighed har opsøgt passende og egentlige Ord, at, for at lære, med hvad Benævnelser Almuen kaldte enhver Del af et Faar, lod han nogle Faar i sit Paasyn slagte og opklære.

Dette fremføres ikke af mig i den Hensigt, at man skal see, hvor megen Omsorg Luther har anvendt paa Bibelens tykke Oversættelse — thi det har jeg nu ikke med at giøre — men for at vise, at han har været iblandt de første og fornemste som have forfinet den tykke Tale, og som derfor med Ret og Villighed bør gives Plads iblandt Betsalende. Thi tænker ikke, Medstuderende, at Ordenes Valg er en ringe og foragtelig Ting; thi deri lære de ypperste Betsalende Mestere, at et vigtigt Stykke af Betsaligheden bestaaer og Siirligheden ogsaa, som gjør at enhver Ting udtrykkes rent og tydeligt \*), for en stor Deel indholdes. Derfor fylde de Tykses Sprog Luther en stor Deel af sin Rigdom; ham fylde Oversaxens Dialect det Herredømme, den indtil vore Tider har offentlig og privat over de andre Tysslands Dialecter; af ham have Tysslands ypperligste Skribenter indtil denne Dag beriget og prydet deres Tale med skinnende baade Ord og Billeder; og for at udtrykke mig korteligen: det tykke Sprog fylde Luther, hvad det Græske fylde Homer, af hvis Værke de øvrige Grækenlands Skribenter saaledes have vandet deres Enge, at den som forstaaer Homer, har en stor Hielp til at forstaae alle de øvrige.

Endnu er tilbage det tredje Stykke af de tre jeg fremsatte, nemlig at forklare, hvad Slags Betsalighed Luther har betient sig af. At Elegants ikke har manglet Luther, at forstaae i Mødermaalet, havi vi seet, og denne har Sted ogsaa i den jævne og lave Stil, saadan som hans var. Han var en stor Bygmester af Ord (som Cicero siger om Stoikerne), hvilke han satte med en særdeles Kraft og Fynd, og opflammede i Taleren ved sit Sindes Hastighed, og ved et Slags naturlig Indignation, især naar han drog til Feldts imod sine Modstandere. Det er disse mangste Ord, hvilke Erasmus, der ellers bedømmer hans Stil haardt, erkender i hans Tale; det er disse Lynildstaaer, som Melancton, en skønsonsk Kiender af disse Ting har rost hos ham i denne Paaskrift paa hans Billeder:

\*) Hvert Ord, fra Tungen stot, var Lynild \*).

Overtak var hans Talestags henrivende, hastig og syrig, hvori Overlæg og Konst ikke havde saa meget at sige, som et Slags naturlig Drift og Huktud, saadan som Galba's var hos Cicero. Derfor styrkede hans Tale hen, snart som en rivende Bæk, der drager alting med sig i sin fart, snart som en Hagel nedsløg den og trådte med Fodder hvad der kom den i Veien. Derhos havde han, som hiin Crassus hos Tullius \*\*), største Værdighed; med Værdighed var foreenet Sklemt og Urbanitet; i sin tykke Tale havde han en skudevet Elegants; i at forklare sig en besynderlig Lethed; naar han afhandlede Religionens Lærdomme eller Stykker af Kirkeretten, var han riig paa

\*) Fulmina erant lingvæ  
Singula verba Turæ.

\*\*) Brut. Cap. 38.

\*) See Cicero ad Herenn. IV, 12.

Grunde og Lignelser; ham fattedes det periodiske i Ordenes Galling og ligesom Sammenbinding; thi Talen var endnu ikke sammenbunden efter Tact, og de Tyfses Sprog var endnu ikke saa dyrket og flebet ved Skriver, men tog imod mange Prydelser; endeligen var det ikke Luthers Sag at kildre Ørene ved en snigrende og tillokkende Tale, men hvad rigtige Bevis han fremførte gemenlig af den hellige Skrift, dem vidste han at foredrage i bekvemme og til Materien passende Ord.

Thi deri afviger Luthers, og næsten al christelig Beltaalighed fra den borgerlige, som har Sted i Nætergang eller i Raadsaalene, at i Religionens Sag kommer det ikke saa meget an paa Gemensteder udsmykkede med Glands eller Bevisførelser behandlede efter Rhetorernes Regler, som paa de hellige Skribenters Ansæelse og Vidnesbyrd. Derfor, enten Luther havde en Læresætning at bevise, eller Gemytter at sætte i Bevægelse, henførte han Alt til Profeternes og Apostlernes Troværdighed: af dem hentede han Raad, Bevis, Exempler, Lignelser, naar han underviste: deres Myndighed støttede han sig paa, enten han vilde straffe og igiendrive Modsigere, eller opreise Velsindedes Gemytter ved Trøst og Haab. Og hvo vil tvivle om, at Luther jo viseligen har fulgt denne Methode, da Wisdom og Klogskab kræver at følge den Vej og bruge de Midler som ere de virksomste til at erholde hvad man ønsker; og intet var virksommere til at sætte hine Menneskers Hjærter i Bevægelse og at røre dem, end den hellige Skrift.

Vel seer jeg, at vor Tids hellige Talere begynde at afvige fra denne Lutheriske Methode, der i deres Taler til Folket, med Tilfidsættelse af de hellige Bøgers Auctoritet, pleie at bestyrke deres

Lærdomme med Grunde udledte ved en skarpsindig Bevisførelse af Tingenes Natur selv, og med Exempler af det daglige Livs Sædvane; derpaa at indklæde hvad de fremsatte, i saadanne Ord og saadant Foredrag som de have øst, snarere af Filosofernes Mund og Skrifter, end af de hellige Bøgers Læsning. Jeg misbilliger heller ikke denne nye Vej, naar de troe at have med Mennesker at giøre, som enten forkaste eller forsmaae Bibelens Auctoritet; thi det er bedre, at Lærdomme som ere gavnlige for Menneskenes Liv og Sæder fremsættes og indfærpes paa hvad Maade det skal være, end forsømmes aldeles. Men staae de i den Tanke, at de have med Christene at giøre, og de ikke, foretrækkende det Glimrende for det Nyttige, føre mere deres egen end Religionens Sag; saa bestryger jeg, at det forraader Mangel paa Klogskab, naar man kan føre Mennesker ved en Auctoritet som de ikke undslaae sig for, heller at ville føre dem ved Grunde, som de enten ikke fatte, eller afbøde ved Spidsfindigheder. Mig beder jeg i det mindste man vil tilgive, isald jeg langt foretrækker Luthers Institut.

Da altsaa, Medstuderende og I især som lægge Vind paa Theologien — thi det er Eders Sag det fornemmelig giælder, Eder tiltaler jeg — da altsaa Luther, siger jeg, med saa megen Beltaalighed som vi see, har fuldført det for den hele christelige Verden gavnlige Reformationsværk; saa lader os besygte og vedligeholde denne vigtige Sag ved de samme Midler, hvorved han har begyndt og fuldført den. I see, at det Folk, hos hvilket Reformationen har taget sin Begyndelse og lagt Grundvolden, har forladt Partiet og troles vendt sine Daaben imod det; at herfra opstaae Mand, ikke af ringe Stand, ikke ulærde, ikke uveltalende,



men af største Anseelse blandt Sine, af ypperlig Lærdom, stor Forsand, ualmindelig Veltalenhed; som gjøre sig al Umage for, ei alene at bevare den christne Verden de Fordele som han har tilveiebragt den, men at rolke og kundgaae Christendommen selv. I see, at vore fleste Foranstaltninger, i offentlige saavel som i private, hellige som vanhellige Ting, have formedelst vor Elegtskab og fælles Grændser, i mange Aarhundrede haft deres Udspring fra dette Følk. Det tilkommer Eder at sørge for, at ikke ogsaa denne Freløshed og Utafnemmelighed imod Luther skal liste sig ind hos os, og at ikke vi som have været de første Udlandere, der have fulgt de Dystes Fane til Religionens Haandhævelse, skal være de første der gaae over i Forrædernes Læder, og forlade og opgive Religionens ærefulde Sag. Vi maa med alle vore Evner og Kræfter gaae dette Onde i Møde.

Men tager ikke Feil. Det er ikke ved Bold og Stoi saa vigtig en Sag maa forhandles, ikke ved Formularer, hentede fra Dogmatikens Haandbøger. Her behøves stor Kundskab i Udsager, stor Øvelse i Filosofi; stor Aparat af Veltalenhed, naar I tænke at holde saa vel beredte, saa vel forsynede Modstandere Stangen. Men naar jeg nævner Veltalenhed, saa tænker jeg mig den, som fortjener dette værdige Navn, som støtter sig paa de gamle Grækenlands og Latiens Skribenters Hielp; som har faaet Kræfter og Styrke fra Filosofien, saavel den ældre som nyere; som endelig er forsynet med Mængden af de bedste Exempler af alle Tidens Historie.

Vel er Sagen jeg forestiller Eder, Committioner, moiesfuld og vanskelig; og uden stor Møde har Livet ikke skienket Menneskene noget. Men

betænker ogsaa, hvad Ros og Belønning der venter paa Eder som Geierherrer, eller hvad Fordele I vil tabe, dersom I ved Forsømmelse og Uvidenhed forraade Religionens Sag. Thi det gielder Eders Stands Anseelse som I paa alle Maader bør værde; det gielder Verdens Domme om Eders Vittighed og Lærdom, hvis Tilfidsaarløse forraader en lav og nedrig Stel; det gielder Eders Arbeiders vigtigste Belønninger, som I med Ære og Anstændighed kan eragte efter; det gielder endelig — ifald I have Sandheden paa Eders Side — Menneskeslagstens evige Belsørd, for hvilken I ikke uden Skam bør arbejde mindre, end for Eders egne Fordele.

Men hvi skynder jeg dem som alt ere i Løbet? hvi søger jeg at sætte Jib i Opilbede? Jeg veed at I baade af duelige Lærere ere saaledes anførte, og skionne dette af Eder selv, at Eders Videnskabs Borg ikke uden stor Indsigt i de smukkeste Kundskaber kan forsvares, eller Eders Modstanderes Anfald, som Tingene nu ere, afvises. Værer derfor flinke; hævner Luther imod hans Landsmands Fornærmelser, og beskytter Christendommens Reformation med de samme Vittigheds, Lærdoms, Veltalenheds Vaaben, hvormed han har begyndt den.

Ende.

## II.

Junii Dvartals juridiske Examen

Theoretiske Prøve.

Latinsk: den 14de Juni.

Mogens de Plessen, Haud illaud.

Hermann Gerhard Treschow, Laudab.

Den 17de Juni.

Ulrich Christian Olsen, Laudab.  
 Carl Johan Møller, Laudab.  
 Colbiorn Deegen, Haud illaud.

Den 18de Juni.

Eiler Hagerup Schiøtz, Laudab.  
 Ferdinand Brandt, Haud illaud.

Danst, den 20de Juni.

Jacob Schmidt. Beqvem.  
 Niels Nielsen Schach. Beqvem.  
 Christen Petersen Lund. Beqvem.  
 Morten Hoff. Beqvem.

Den 21de Juni.

Ole Hoyer. Beqvem.  
 Frederich Christian Bamberg. Beqvem.  
 Mads Christensen Noed. Beqvem.

Den 24de Juni.

Zoger Møller Leschly. Beqvem.  
 Bror Brorson Frøstrup. Beqvem.  
 Rasmus Brandstrup. Ei Beqvem.  
 Rasmus Endresen. Beqvem.

Den 25de Juni.

Peder Tolstrup. Ei Beqvem.  
 Jacob Schow. Ei Beqvem.  
 Johan Glud. Ei Beqvem.  
 Poul Wendelboe. Ei Beqvem.

## Praktisk Prøve.

Den 28de Juni.

Johan Christian Dræbye, Laudab.  
 Carl Johan Møller, Laudab.  
 Eiler Hagerup Schiøtz, Laudab.  
 Niels Nielsen Schach. Vel.  
 Morten Hoff. Vel.  
 Ole Hoyer. Vel.  
 Mads Christensen Noed. Vel.

Zoger Møller Leschly. Vel.  
 Bror Brorson Frøstrup. Vel.  
 Rasmus Endresen. Vel.  
 Peder Tolstrup. Vel.  
 Johan Glud. Vel.  
 Christen Petersen Lund. Temmelig Vel.

## III.

Theologisk Embeds-Examen i Juli  
Maaned 1800.

Den 10de.

Guilielmus Holm, født i Odensee 1773. Haud illaud.

Nicolaus Lindenhahn, født i Riber Stift 1779. Haud illaud.

Laurentius Wadum Romer, født i Riber Stift 1771. Haud illaud.

Den 11te.

Zoger Kiersgaard Ufch, født i Landsbyen Kranskerup i Volland 1778. Haud illaud.

Henricus Andreas Brock, født i Christiania 1778. Haud illaud.

Den 14de.

Joannes Ericus Saabye Meier, født i Scholde i Narhuus Stift 1774. Haud illaud.

Berndt Fredericus Keinecke, født i Landsbyen Fangel i Fyen 1774. Laudab.

Janus Faber Eihme, født i Kjøbenhavn 1776. Haud illaud.

Den 15de.

Milicus Fredericus Woyesen, født i Christiania 1773. Haud illaud.

Janus Møller, født i Landsbyen Karbel i Slesland 1779. Laudab. & quidem egregie.

Den 17de.

Christianus Carolus Meier, født i Schioelbe i Aarhus Stift 1777. Haud illaud.

Wilschen Horneman Heiberg, født i Landsbyen Skamstrup i Siellands Stift 1779. Laudab.

Christianus Ludovicus Schou, født i Aarhus 1776. Haud illaud.

Den 18de.

Petrus Joannes Daue, født i Hadersleb 1776. Haud illaud.

Petrus Sand, født i Bordingbortg 1772. Laudabilis.

Den 21de.

Christiernus Henne, født i Grevskabet Laurvig i Christiania Stift 1777. Laudab.

Laurentius Wadum, født i Wadum Præstegaard i Aalborg Stift 1777. Haud illaud.

Den 22de.

Philippus Guiselmus Nicoll, født i Selsø Præstegaard i Bergens Stift 1774. Haud illaud.

Joannes Christianus Fischer, født i Hadersleb 1774. Non contemn.

Den 24de.

Joannes Henricus Boss, født i Kiøbenhavn 1777. Laudab. & quidem egregie.

Joannes Petersen, født i Landsbyen Beenløse i Sielland 1772. Laudab.

Ludovicus Daue, født i Ledaaes Præstegaard i Bergens Stift 1772. Laudab.

Den 25de.

Antonius Fredericus Christianus Lauritzen, født i Skanderborg 1776. Haud illaud.

Fredericus Ludovicus Olerup, født i Aarhus 1774. Laudab.

Joannes Henricus Monrath, født i Byen Egense i Byen 1772. Haud illaud.

Den 28de.

Joannes Georgius Maschou Thomsen, født i Aalborg 1779. Haud illaud.

Janus Petrus Hveding, født paa Den Færøe 1777. Non contemn.

Joannes Landorph Holm, født i Byen Korup i Byen 1773. Non contemn.

Petrus Christianus Maaberg, født i Maaberg Sogn i Niber Stift 1767. Non contemn.

Den 29de.

Christianus Fredericus Fleischer, født i Indre Sogn i Bergens Stift 1779. Non contemn.

Laurentius Bang, født i Ringsted i Sielland 1776. Haud illaud.

Matthias Wind Schandorph, født i Spanne Præstegaard i Niber Stift 1776. Laudab. & quidem egregie.

In fidem Protocolli.

N. J. Brückcr.

## IV.

Consistoriets Indberetning til General-Landvæsens-Commissionen om de Forhindringer, som hidindtil have giort, at Forordningen af 13de Mai 1769 endnu ikke har kunnet iværksættes i Henseende til Universitetets Bønder.

1. General-Landvæsens-Commissionens Skrivelse til Rector og Professore angaaende Universitetets Bønders Ejendoms Fæstebrev.

P. M.

”Efter given Anledning kunde man ikke undlade at indhente nogle Efterretning fra De Herrer Rector og Professore ved det Kongl. Universitet i Kiøbenhavn, om hvorvidt den i Forordningen af 13de Mai 1769 §. 7. anbefalede Indretning er bleven iværksat i Henseende til at forunde de Dem tilfagte Bønder Eiendomsret til deres nu i Faste Havende Gaardet? I det Svar man herpaa med Det forderligste er forventende, ønskede man tillige at see de Hindringer detaillerede som kunne have været i Veien for den allernaadigste Befalings Opfyldelse, isald saa skulde være at samme ikke allerede var fuldbgyrdet”.

General-Landvæsens-Commissionen,

den 20de April 1771.

Scheel Plessen. Schmacher. Hoyer.  
Pflueg. Oeder. Carstens.

\_\_\_\_\_

Næsted.

b. Consistorii Svarskrivelse herpaa.

P. M.

”I Anledning den Kongl. General-Landvæsens-Commissions P. M. til os af 20de April sidst. fulle vi ærbødigst og tjenstkyldigst formelde, at vi have saa langt fra ikke været uvillige at efterleve H. K. M. allernaadigste Intention og Befaling ved Forordningen af 13de Mai 1769 dens 7de §, at vi endog strax efter at Forordningen var udkommen idelig have tilspurgt mange af vore Bønder, om de forlangede nye Fastebreve i Conformite med Forordningen, men de have ei fløttet derom, da de efter bestandig Praxis ved Universitetet vidste, at deres Børn, om de dertil due og ere beqvemme, fik deres Gaardet efter dem;

tilmed frygtede Bønderne, at naar dem stede Fornærmelse af andre, eller ullykkelige Tilfælde rammede dem, de da ikke som Eiendomsbønder kunde vente det Forsvar og den Understøttelse som de nu og hidindtil have nydt; enhver af sin Høsbønde. Vi ere ganske villige, saasnart Bønderne paa Universitetets Godser forlanger det, paa rimelige og billige Vilkaar at give dem Eiendoms Fastebreve”.

”Omendskiont vi maae tilstaae, at os svævederved mange og store Betænkninger for Vinene, saa vi slet ikke kunne indsee hvorledes Universitetet, nu vi, og vore Efterkommere siden, kunde ei allene blive brøstholdne, men endog baade Professorernes og Bøndernes Gavn vende fremmet og saaledes vedvare, hvilket den Kongl. Forordning dog aabenbar sigter til. Endog de Exempler som vides paa Kiøbenhavn Amt selv med adskillige Bønder, som efter at de have erholdt Eiendomsret, have i Bund og Grund ruineret sig selv og deres Gaarde, skrælle os”.

”Og ville vi det snarreste see kan til de høie og høifarede Herrer indgive vores nærmere Betænkninger angaaende de i denne Henseende foresaldende Hindringer, hvorefter vi ville ubede os den Godhed at vorde underrettet om, hvorledes der formenes at samme paa sikker Maade for os og vore Efterkommere kunde opløses og høves, saa at Universitetet ikke skal vende med Liden aldeles ruineret”.

Kiøbenhavn, den 18de Mai 1771.

Rector og Professore.

\_\_\_\_\_

C. Hee.

c. Confistorii P. M. til den Kongl. General-Landvaesens-Commission angaaende Aarsagerne til at Universitetets og Communitetets Bønder ei ere meddeelte Eiendoms Fæstebreve.

P. M.

"I Folge vores P. M. af 18de Mai sidstleden til den Kongl. General-Landvaesens-Commission, skulde vi hermed ærbødigst og tjenstfyldigst indberette de Aarsager, som hidindtil have været os til Hinder i at meddele Universitetets og Communitetets Bønder Eiendomsret over deres Gaarde;

1) Da H. R. M. allernaadigste høi-præfeligæ Intention med Forordningen af 13de Mai 1769 useilbarligen er at befordre Landvaesensets og Bøndernes Beste, saa have vi ikke kunnet forstaae den 7de Art. i bemeldte Forordning saaledes, at Fæstebønder skulde nødes imod deres Villie til at blive Selveiere eller Eiendomsbønder; men det er saa langt fra, at nogen af Universitetets og Communitetets Bønder haver begjært saadan Eiendomsret, at derimod adskillige, som vi derom have anmodet, have frabedet sig samme, hvorpaa Devotus af et anseeligt Antal kunde gives naar forlanges, og til saadan deres Bægning anført denne Aarsag, at som de hverken gjør Hoverie, eller istedet derfor svarer nogen Afgift, deres Børn og altid pleie at faae Gaardene efter dem imod et taaleligt Fæste, saa troede de ikke at kunne forbedre deres Vilkaar ved at blive Selveiere; men tværtimod holde for, at de derved maatte tabe, i det de, naar saa skeedte, i paakommende Tyng og uhyggelige Tilfælde af Ildbrand, Qværgsyge eller deslige ikke kunde begjære at erholde den Under-

støttelse, som de i sige Tilfælde nu nyde af deres Fæstebønder".

2) "Ligesom det er bekendt, at Universitetets og Communitetets Bønder i Almindelighed staae sig bedre end andre, saa er det og en Sandhed, at saadan deres Bestand har sin Grund i disse Friheder, som de selv vide at stionne paa, hvortil kommer, at Landgilden aldrig hos nogen er bleven forhøjet, men hos de fleste efter Omstændighederne modereret".

"Og er da denne Bøndernes egen Uvillighed den fornemste Aarsag, hvorfor Eiendomsret paa Univers. og Communit. Godser endnu ikke er indført, ligesom og heraf synes at flyde, at denne Forandring paa disse Godser ikke er nær saa nødvendig som paa andre Steder, hvor Bønderne ved Eiendomsrettens Erlangelse kan befries fra de Byrder, som nu saa haardt trykke dem, og som hos os ingen Sted haver".

3) "Til at iværksætte denne Forandring med Bønderne, maatte efter vore Tanker og udtræves en beqvem Tid; saaledes at de havde forudhaft nogle gode Aar efter hinanden, og altsaa havde Evne, Lyst og Mod til at stræbe, men saadan bekvem Tid er ei indtruffen siden Forordningen udkom; thi Qværgsygen, Jordens Ufrugtbarhed med mere, har paa nogen Tid sat endeel af Univers. og Communit. Bønder i saadan Tilstand, at de end ikke formaae at betale den modererte Landgilde".

4) "Vi maae og tage os den Frihed at erindre, at saadan Eiendomsret for Univers. og Communit. vilde medføre større Hazard end paa noget andet Gods, da det bestaaer af Streegaard, vidtlostig adspredte overalt i Landet, hvor ikke lettelig kan have nogen tilforlægelig og betimelig Efterretning om Bøndernes Deconomie og Opsørsel,

hvoraf følger at flette Huusholdere, der under Praxert af Eiendomsret, fik Medhold at handle med sit som de lystede, kunde faae god Veilighed til at forøbe alting, eller lade sig forlede til at sælge deres Gaarde til Fremmede, saasom til Naboe Proprietærer og deslige, og deriblant til saadanne, hos hvilke Univers. og Communit. Landgilde Afgift kunde blive mere og mere uvis, besværlig og ofte ikke uden vidtløftige og kostbare Processer at erholde. Da nu den allern. Forordning af 13de Mai 1769 Art. 7 ikke befaler Eiendomsret paa Publikes Godser indført paa andre Vilkaar, end at Stiftelsen hverken nu eller i Fremtiden taber eller hazarderer noget, saa henholde vi os med saa meget større Feie i denne Henseende til Forordningens Bydende, som deels Bønderne selv paa foransførte Maade ei have været villige til at imodtage Eiendomsret, deels ikke sees hvorledes saadan Eiendomsrets Indførsel med Universitetets Sikkerhed kunde forenes; men imidlertid skulde dog denne rimelige Frygt ikke have afholdet os fra at efterkomme H. R. M. Befaling, dersom vore Bønder havde forlangt at blive Selveiere.

5) "Hertil kommer, at vi saameget mere haver maattet giøre os Betænkning at foretage saadan en for Univers. og Communit. Belsærd sarslig Forandring, som de Kongl. Fundatser ic, hvorved adskilligt Gods til Univers. og Communit. er fikket, under Guds Hevn, Straf og Brede forbyde at noget af dette Gods mag sælges, stiftes eller i nogen Maade afhændes fra Univers., hvilket vi til at frie vores Samvittigheder fra Vebredelse holde for vor Plikt herved at melde, da det maaskee nu ikke vides eller erindres, at disse Godser med saa stærke Forpligtelser ere os overdragne".

6) "Derimod formene vi, at H. R. M. allernaadigste Intention paa et saa frit Gods som vores, ligejaavel kunde opnaaes ved at give Bønderne Arvefæster paa deres Gaarde, hvilket hverken saa direkte strider imod de Kongl. Fundatser, ei heller medbringer nogen Usikkerhed for Univers. og Communit., og desforuden lettere af Bønderne selv biesfaldes, efterdi de da alligevel kunde have den samme Ret til at paaftaae Assistance i Nødsfald, hvilket vi med al Fornøielse, saasnaert muligt er, ville see at iværksætte, naar vi kuns først vare forvissede om, at H. M. allernaadigste Wille dermed kunde opfyldes".

Kjøbenhavn, den 20de Juni 1771.

Rector og Professorer.

E. Hec.

## V.

### Wigtige danske Skrifter.

For Sandhed. Et Fierdingaarskrift. Tredie og Fierde Bind for 1799. See Univ. Journ. for 1798 3 Hefte S. 118.

Første Hæfte. Et det godt, at Embeder bortgives paa Livstid? af Assessor Collet. Borgernes Kiærlighed til Magten, det eneste Virksomheds Princip i alle Stater, kan, efter Fors., aldrig bedre tilfredsstilles, end naar Embeder ikke bortgives paa Livstid, da flere Afgange derved aabnes til at erholde den Myndighed over sine Medborgere, som Statens Embeder medføre. Naar Embeder ikkun overdrages paa bestemt Tidsløb, saa vil Concurrenternes Antal formeres, og det vorde des lettere for Regenten, at træffe et rig-

tigt Valg. Det er da langt muligere, end under Ringenes uværende Indretning, at den duelige Mands gode Opførelse i et Embede vil være ham en paalidelig anbefaling til at erholde et andet og bedre. "I alt Fald grunder Embedsmanden sine Forhaabninger om videre Forfremmelse paa hiin Tillid til Regjeringens formentlige Klogskab, og Haabet har da den samme Indflydelse paa hans Forhold som Virkeligheden. Nu derimod seer han udelevede Ordinger at beklæde Landets vigtigste Poster, fordi de ere satte i Besiddelse deraf, medens de endnu havde de behørigte Siels og Legems Kræfter; han seer de betydeligste Embeder at fortrettes, eller rettere Gagen for dette Embede at oppebæres af Mænd, som i Betragtning af deres høie Alder ere i Lovene og Almuesproget satte i Klasse med Børnene".

Men maatte dog Forlængelse af Embedstid burde tilstaaes Embedsmanden af udmærket Duellighed og Retfærdighed, paa det at han af sin Attraae efter denne Forlængelse kan erholde de virksomste Bevæggrunde til at opfylde sine Embedspligter? Følgen af en saadan Indretning blev, at Medlidenshed og Naade snarere end Talenter og Fortjenester bestemte Magthaveren. "Naade, siger Forf., er efter min Overbevisning Retfærdighedens Danemand og Sikkerhedens Morder, og jeg afstyrrer enhver Indretning, som vilde give jævnlig Anledning til dens Udøvelse, forudsat, som det forstaaes af sig selv, at der gives en anden Indretning, som ikke i en anden Grad havde denne saa væsentlige Mangel. Jeg tilstaaer, at det er unundgaeligt, at Undest, som ei er støttet paa Forlængelse, for et Individ frem for et andet, maa bestemme Regenten, naar han besætter et Embede, undertiden endog, uden at denne Bestemmel-

sesgrund er ham selv bekendt, men jeg vilde ikke, at Anledningerne til disse Naadesbevisninger skulle mangfoldiggjøres mere, end Nødvendigheden fordrer". I Monarkier har man end flere Aarsager til at ønske, at Embeder afverle, end i de frie Stater, naar Undertrykkelser af uretfærdige Embedsmænd ikke skal vorde til Svævane, som de afsmægtige Borgere omfider ville taale og tie til. "Denne Tausshed vorder saa meget vissere, jo længere den har været; thi Vanetrællen, Menneket, bærer omfider med Taalmodighed det Nag, som har faaet Alderdommens Stempel, og det Onde synes ham nu at udgjøre en Deel af hans Tilværelse, som han i Begyndelsen med hæstigt Utaalmodighed har paaanket".

Derved forstaaes samtlige Statens Borgere den fortrinlige Velsighed til at udvikle deres Talenter og Evner til Fædrelandets Tjeneste; et Fortrin blandt flere, som Fristaternes Borgere sædvanligen rose sig af, at være dem udelukkende tildeelte. "Ingen offentlig Post er her monopoliseret for Pergamentmanden, intet Hæderstegn er her forbeholdt enkelte Familier, og dem, som først ere giorde ærlige ved et Mobilisationspatent. Det Ærens Tempel, hvortil den borgerlige Regjering skal give Adgang, staaer i disse Stater aabent for alle Mænd af Fortjeneste, og Publiciteten er dette Tempels ypperste Præstinde, den offentlige Stemme er den, som aabner og tillukker dens Adgange".

Til Slutning møder Forf. de Indvendinger, som kunde gøres imod hans Mening, at Embeder ikke bør bortgives paa Livstid. Staten, siger man, berøver sig derved Embedsmænd, som efter en Deel Aars Tjeneste have erhvervet sig den til Embedsførelsen udforderlige Øvelse og Erfarenhed.

Denne Betænkelse troer Forf. at svække, ved at anbefale foregaaende Uvelse og Undervisning til Embedet under Embedsmændens Veiledning, hvorved forebygges, at Statens Tjenester ikke længer ansaaes for blotte Levebrød, eller Embedet for en Læreklud. Forf. forklarer sig ikke nærmere, saa det er vanskeligt at giøre sig noget klart Begreb om den Indretning, som her foreslaaes; med mindre man vil tænke sig Seminarier til at danne Embedsmænd, ligesaa mange og forskiellige som Tjenesternes Mængde og Forskiellighed i Staten udfordrede det. Hele Staten blev paa denne Maade et Seminarium, og dens Indbyggere Seminarister.

En anden Indvending er den, at det allerede alt for store Antal Borgere, som nu bestemme sig til Embedsstanden, vilde ved en saadan Indretning, som forsøgede deres Forventninger, være til en Mængde, som unddrog Statens nærende Klasser det Antal Mennesker, som er dem nødvendigt. Svar: "Borgeren maatte, medens han dannede sig til Embedsmand, være betænkt paa sin Forsørgelse, naar han gik tilbage til Privatstanden, og vide som Oltidens *Q. Cincinnatus* og de flere romerske Feldtherrer, dem alle de følgende Tidens Historiker og Filosofer have navnet med Beundring og Agtelse, at ombytte Commandostaven med Ploven".

Den sidste Indvending: "de formerede Concurrenter torde snart blive ligesaa mange Klienter". Men trænger da ikke ogsaa nu Embedsmænd, som har Embedet paa Livstid, til Patroner? "Fyrstens eller Regjeringsmændenes Myndighed er under Staternes nuværende Organisation saa frygtelig, som den vel kan være det for saa mange Embedsmænd, der enten frygte

pludselig Affættelse eller haabe Forfremmelse til bedre Poster".

Det er Indholden af denne tankerige Udsøgelse, som anbefaler sig deels ved Grundighed i at forsvare den fremsatte Mening, deels ved Vitighed i at giendrive Indvendingerne derimod, deels endelig ved et Foredrag, som ikke stalden paa engang lyser og varmer; s. Er. der, hvor Forf. taler den unge Embedsmænds Sag pag. 11. det er Hjertets elskværdige Sprog, og et Sted, som fortiente at staae her, naar Rummet tillod det. — Pag. 26 giøres Montesquieus Uret, naar paa hans Ord siges, at Staten i Monarkier kan bestaae uafhængig af Kiærlighed til Fædrelandet og Fre. Det var ikke Mandens Mening, som Rothe tilfulde har godtgjort i hans Tanker om Kiærlighed til Fædrelandet pag. 246 folg.

Længsel efter Døden; en Elegi af Pave. Dyrbeholdelige Vers, saadanne som disse, kan giøre sig sikker Regning paa Hobens Bisfald. Theatret i Rom havde aldrig større Søgning, end naar lacrymosa poemata Pupi gaves. Alting græder her, Dyden selv græder.

Her, hvor Dydens arm og nedtrykt græder,  
Medens hædret Laft forhaaner den.

og:

Lad mig vandre tryk i Fredens Dal,  
Hvor mit Døie aldrig møde skal  
Lasternes Triumf, og Dydens Taarer.

Den græbende Dyd er Feighed. En Cato, som græder, modsiges sig selv. Vel siger Seneca:

Tristis virtus perversa tulit

Præmia recti.

Men tristis virtus betyder der: rigida, catonia virtus.



Om Selvstændighed af S. G. Clausen.  
 Her betragtes Selvstændighed i Almindelighed, og fremstilles fra meer end een Synepunkt. Selvstændig kalder Forf. den, som tænker og handler efter egen Overbevisning, og gienkender deri Horatses justum & tenacem propositi virum. (Men Horats, som Exemplerne vise, havde for sine Standhaftighed, som trodsrer Farer, og usorfærdet Heltetmod, som vel kan bestaae med Selvstændighed, dog ingenlunde er en Folge og Virkning deraf). Med Held stibres os Selvstændighed, som ytrer sig mindre i at bestride og forkaste andres Meninger, end i at følge sine egne; som er original, uden at ville være det; som af alt andet er uafhængig, kun ikke af sin Overbevisning; som i Hjælp af Meninger ligesaa lidet higer efter Ros, som frygter for Dadel m. m. Et og andet Træk synes dog neppe at udholde Prøven, saasom: "ingen Lykke, var den end nok saa glimrende, var Lykke for ham (den Selvstændige), hvis hans Fortieneste ikke havde banet ham Veien dertil". Hvad har Lykke med Fortienester at gjøre? Man vil finde saa, som ere lykkelige, fordi de fortiente at være det. Kunde de Gaver, som den egenraadige Lykke blot efter Yndest og iflang uddeler, erhverves ved Fortienester: saa vilde dens Guddom, dens Tempel og Dyrkelse ikke have fundet Sted. Men til den ofrer den Vise ligesaa godt som Daaren, og dens Fornagtere maa undgiælde Forseelsen ved Tilfidsættelse. Den er ærværdig eller foragtelig, alt efter som den betragtes som Middel eller Næmmeed. Den lærer Menneffene Ydmyghed, og Jævner den Ulighed, som Enkeltes Overlagenhed i Siels eller Legems Fortrin til Skade for Borgersamsundet uden den skulde komme afsted. Derfor er dens Ledfagerinde Nemesis, det stolte

Overmodts affagde Fiende. En bellig Allegori, som her ikke er Stedet til at forfølge. Nemesis tilkommer det at rævse den Hovmod, som følgende Tirade pag. 65 forraader: "Med denne Tænkemaade (nemlig at ansee Fødselsfortrin, Adel, Rang og Titler for Ting som intet Værd have) er det saa naturligt, at den Selvstændige ikke kan fornødre sig til at befordre sin Lykke ved at indsmigre sig hos den Mægtige. Det falder ham ikke engang ind at søge om hans Beskyttelse. Han troer i sine større eller mindre Fortienester at have Anbefaling nok". Men hvortil denne Anbefaling der, hvor Slump raader, og Blindhed (d. e. Upartifthed) træffer Valget? Thi imod Een, som troer sig at have Fortienester, gives der Hundrede som virkelig har dem. Og jeg skulde fornødre mig ved at opvarte de Store, ja det skulde end ikke falde mig ind, at søge om deres Beskyttelse, hvilke Gudinden Lykke udkaarede til Præster i sit evige Tempel! Thi at disse Lykkepræster, efter Forf. Spaadom, vil ophøre, saasnart Fornuftens Alder engang indtræder, det er ligesaa utroligt, som at Guldet nogenstunde vil miste sin indbildte Værdi. Gudindens Tieneste maa besørges, her med Adel, Rang og Titler, hist med Riobmænd, Advocater, eller det som er værre.

Om Riobstadsmandens Lyst til at blive Bonde, af Pastor Høegh. Lyst til Agerbrug hos mange uden for Vondestanden, er en Folge af den Forbedring, vort Landvæsen har faaet ved Udfikning, Udsætning og Eiendom. At der ved disse Riobstadsfolk, der vorde Gaardeiere, skulde, som mange troe, blive indført et bedre Landbrug hos os, det skrider imod Forf. Erfaring. Deres Exempel virker saa lidet paa Bonden, fordi denne

ene maa leve af sin Gaard, det hine ikke behøve; og fordi han med Klave Pline betragter en Nabo, som er i Besiddelse af en Bøndegaard, den Bønderne ansee som et Gode for dem og deres Børn. End ikke den Fordeel opnaaes ved Kiøbstadsfolk, at flere Stykker af Landet hastigere komme under bedre Kultur. Ved at bygge, møblere m. m. tilfættes der giærne fredebbelt imod hvad Bøndernes egne Gaarde kræve. Kied af en Fornøielse som maa betales saa dyrt, sælger Kiøbstadmanden sin Gaard til Kiøbere af samme Klasse, med lige Skiebne. Saadanne Gaarde maa ansees, som for evigt revne fra Bøndestanden; thi Bygningerne give dem en indbildt Værdi, de ikke kunne forrente. En Eier følger oven paa den anden, og hver efter at have tilsat og tabt meget, hvortil Bønden mener at finde Grunden i deres mange nye Konster med Jordbruget og Landvæsenet. Dermed vil Fors. dog ikke fraraade En og Hver uden for Bøndestanden, at kiøbe sig Jord og Bøndergaarde. Han vil ikkun, at ingen, medens han endnu enten besad Embed, eller drev Næringsvei i nogen Kiøbstad, kiøbte Jord eller Bøndergaard, som han agtede selv at drive. Thi det kan ingen, naar han ei kan selv være idelig tilskede derved, Binter med Sommer. Paa Gaarde, som drives af Eiere, der ikke have samme til dagligt Hiem, findes des Narsag bestandig Omkøstning af Tjenestetyende, og andre Fortrædeligheder. Fors. raader til Lystgaarde, adskilte fra Bøndegaarden og dennes Drift. Hans Forslag kan eftersees pag. 103.

Skilderie af Göttingen i Vinteren 1795, af Doctor Frankenau. Fors. savner ved Kiøbenhavn's Universitet "hvor saa mangent et Videnskaberne's Algerland henligger uoprodet?" *Wris*

bergste Rejseforelæsninger for Studerende, der agte at gaae til fremmede Lande. Til det seltskelige Liv i Göttingen hører ogsaa Dilettant-Conserterne hos Pütter "som selv vælger Musikalierne, og forestaaer det Hele. Han spiller selv paa Viol de Gambe, men ikke andre Sager end de der i hans Ungdom vare curante. Han er nu 78 Aar gammel. Da han i den alleregentligste Forstand er en Mand efter Klokkeslettet, saa opfører han endog midt i et Musikstykke, naar Afstedstimen slaaer".

Cyrus' Afstedstale paa sin Dødslejlighed, oversat af Xenophons Cyropædi ved Dr. Wiffen. For at sætte Læseren i Stand til at sammenligne Badens ældre Overs. med denne nyere, vil jeg udskrive nogle Steder af begge:

Baden.

"Mit Fædreland, som tilforn ikke kom i nogen Betragtning, efterlader jeg som den anseeligste Provinds i Asien. Jeg veed ikke, jeg har erhvervet nogen Eiendom, som jeg havde tabt igien. Imidlertid, endskjønt Alting lykkedes efter mit Ønske, saa ledsagede mig dog stedse en hemmelig Frygt, at der engang kunde møde mig noget Ondt, og denne Frygt gjorde, at jeg aldrig hovmodede mig over min Lykke, eller lod mig henrive af en utidig Glæde. Men nu, jeg gaaer ud af Verden, efterlader jeg Eder, mine Børn, saa mange Guderne forundte mig, i Liv: jeg efterlader mit Fædreland og mine Venner i Velstand: hvad hindrer altsaa, at Efterkommenerne ikke med Dette Fulde holde mig for lykkelig".

Wiffen.

"Mit Fødeland, som tilforn kun var ringe og uanset i Asien, efterlader jeg nu i Velstand og

Ære. Af det, jeg har erhvervet, veed jeg intet, hvis Besiddelse jeg ikke maatte have havdet. Den forløbne Tid har jeg henlevet saaledes, som jeg ønskede. Men den mig altid ledsagende Frygt, at der i Fremtiden kunde vederfares mig noget Ondt, tillod mig aldrig at hosmode mig eller glæde mig overmaade. Og nu, naar jeg døer, da efterlader jeg jo Eder, mine Søner! som Guderne have skænket mig, i levende Live; Jeg efterlader mit Fødeland og mine Venner lykkelige; og hvi skulde jeg da ikke med Rette prises lykkelig, og af Eftertiden steds etindres”?

#### Baden.

”En Broders Høihed hos en Broder er den eneste, som ikke opvækker Misundelse. Jeg besvarger Eder derfor, klare Børn, ved vore Fædrene Guder, at I elske hinanden, isald I ere bekymrede for at takkes mig. Thi tanker ikke, at det er saa afgjort, at jeg skal blive til Intet, naar jeg udgaaer af dette Liv. I have, jo ikke her i Livet seet min Siel med Pine, men af dens udvortes Handlinger dømnet, at den var til. Have I ikke lagt Mærke til, hvor megen Skæk de uskyldig Myrdedes Siel indjage deres Mordere, hvilke Furier de tilfikkede dem, for at havne deres Død? Troer I, at man skulde blive ved at ære de Døde, naar deres Siel ikke kunde røres ved nogen Ting”?

#### Nissen.

”Kun Broderen, min klare Cambyses! naar han har den fornemste Ærespost ved sin Broders Side, vil være befriet for Mid og Avind. Jeg besvarger Eder da ved mine fædrene Guder, ærer hinanden, mine Søner! hvis I ellers bekymre

Eder om at giøre mig noget til Behag. I synes sandeligen dog ei at kunne vide med Visshed, at jeg slet ikke skal være til længere, naar jeg har forladt det mennekelige Liv. I have jo heller ikke seet min Siel, men af dens Virkninger sluttet Eder til dens Tilværelse. Have I endnu ikke lagt Mærke til, hvilken Skæk de uskyldig Myrdedes Siel indjage deres Mordere? og hvilke Blodhavns Gudinder de sende over Misdæderne? og kunne I vel troe, at man vilde vedblive at bevise de Udsdøde nogen Ære, naar deres Siel ei vare sig paa nogen Maade bevidste”?

Omaa Urigtigheder hos Baden findes forbedrede af Nissen; s. Er. ”min Magt har tiltaget ved mine Aar”, som den sidste Oversætter har rettet saaledes: ”ligesom jeg tiltog i Aar, troer jeg og at have mærket, at mine Kræfter vorede til”.

Kongen, Bonden og Eremiten, Fortælling efter Kelgreen af Prof. Rahbek. — Et Plafondstykke. Horats nævner en Poesie, som ikkun behager

— — si longius abstes.

Af dette Slags er nærværende Fortælling. Der udsfordres tykke Penselstrog til at opvække Afsky for kongelige Laster. Meer behøves ikke for at undskyldte Kongens Grumhed imod Eremiten.

*Festina lente*, af S. V. Skiamt og Alvor over Tidernes Opdragelsesraptus, foranlediget mest ved Læsning i tydske Skrifter. Balsproget er udlagt: klar i Mag, indtil man seer om Tyskerne foran komme igiennem. Det ikke nye Forslag p. 154, hvorefter Forældre kunne gaar i Skole hos

Børnene (Forf. kalder det den omvendte Verden) vilde, naar det iværksattes, blive en Kilde meer til det latterlige paa Skuepladsen.

**Versal.** Bogstavernes fuldkomne Afkaffelse, af K. H. Seidelin. "Harde det lykkelige Hoved, der opsaad Bogstavskrift, og sikkert ikke gav samme Lyd, samme Lydanslag og Lyden, flere end eet Tegn, strax kunnet overleve disse til uforanderlige Skrivtyper, og ikke til Menneskens ulige Sving, saa vidste vi sikkert ikke af Versaler". Skriftstøber, Bogtrykker og Boghandler vilde, som Forf. beviser, hofte betydelige Fordele af disse saakaldte store Bogstavers Afkaffelse. Men ogsaa Skoleundervisningen vandt, naar Børnene derved med mindre Umage og i kortere Tid lærte A. B. C. Ustuderte Skrivende vilde ikke saa gjøre sig til Latter for de Studerte, "der paa en tyrannisk Maade have sat sig i Besiddelse af Retfærdigheden". Lutter uopstødelige Grunde for Snurrepiberiets Afkaffelse, som tomme Hierner have udflækket. Med alt det, er der dog noget, som taler til Undfkyldning for Brugen af store Bogstaver. De forebygge Evertydighed ved Substantiver, som ellers let kunde blandes med andre Ord; see Vadens danske Grammatik pag. 9. Denne Fordeel deraf for Ortografien er undgaaet Forf. Opmarksomhed.

De fire Søstre, en gammeldags Parabelf af Prof. Rahbek. Ligesom Amor, efter gammelt Sagn, bilægger Elementernes Tvistigheder i den fysiske Verden: saaledes er Sandhed den Fredsmægler, som forliger Mennesket, denne lille Verden og alle Elementers Indbegreb, med sig selv. Men knap forvistes Astraa, for ogsaa den trak sig

tilbage fra en uskøn som Jord. Nu veed ingen længer dens Ophold, og Søstrene Kiærlighed og Had med Egoismus i Epidsen findes om Mennesket med samme Haardnakkenhed, som Jld, Veir og Vand om Herstabet over Naturen. Et nydeligt Digt, og som vel kunde tiene en Musikfyndig til Stof for en Romanze!

Andet Hæfte, Vigtigheden af Naturvidenskabernes almindelige Udbredelse, og et Par Ord om Midlerne dertil af Assessor Schousboe. Ved at læse denne Afhandling, sandt man med Digteren:

In causa facili cuius licet esse disertum,  
Enavere maatte de Videnskaber synes at trænge til en Talsmand, hvis Nytte ikke lader sig beregne i Tal, og hvis Dyrkere ere

— — — præter laudem nullius avari.

Myren og Løvehalen. Fabel efter det Svenske af Prof. Rahbek.

Vel saadant maa hver Læser stramme  
Fra selv at være, hvad han (Myren) er.  
Ihi skiont det Være med sig bær,  
Det dog er sikvere, som man kan lære her,  
At være Hale hos de Store og Fornemme.

Er en Lov-Commission i Danmark at ønske, og hvorledes burde den i saa Fald organiseres? af Assessor Collet. Til Veiledning for Grandseren, naar han stræber at udtænke Regler, efter hvilke en tilkommende Lovcommission bør organiseres, forudstikkes Efterretninger, uddragne af selve Rikterne, om alle de Foranstaltninger, som den danske Regjering har truffen for at tilvejebringe en nye almindelig Lov. Omare

beidelsen af Loven bør, efter Fors., ikke betroes til nogen enkelt Mand, men til flere af Statens Borgere, som ere i Besiddelse af den offentlige Agtelse, de fortjene. Instruxen for Lovcommissionen burde forfattes med Korthed og i almindelige Udtryk; Commissionens Arbejde efter Haanden forelægges Nationen ved Trykken, for at vordes forvissnet, at Loven erholder Almenstemmens Bisald. Loven burde, naar den havde passeret Nationens Revision, for det første ikkun erholde provisorisk Gyldighed, for at kunne rette de Mangler, som under Lovens Anvendelse maatte falde i Øinene. Af samme Grund bør Lovcommissionen vare vedvarende. Intet er farligere, end det almindelige Ariem: man bør forstaae Loven efter dens Aand. Venaadning burde ikke tilstaaes, førend Sagen først var bleven Lovcommissionen forelagt og dens Detankning indhentet. Lovcommissionens Anseelse fordrer, at den bør have umiddelbart Referat. Enhver Lovbestemmelse, som de forskiellige Regjerings Collegier maatte finde nødvendig eller nyttig, bør først passere igiennem Lovcommissionen. Ethvert af Lovcommissionens Arbejder, bør sendes tilbage til Commissionen, dersom enten Cancelliet eller Statsraadet maatte giøre nogen Forandring, var det endog ikkun ved Interpunctioner i Conceptet.

Skvad vi ere den gode Sag skyldige, af H. W. Clausen. Den gode Sag kaldes i Avisproget den Sag, som de coaliserede Magter forsvare imod Frankrig. Men i Fors. Eprog er den gode Sag, Fornuftens, Sandhedens, Religionens, Dydens Sag. Ere da (maatte man spørge) disse Ord: Fornuft, Sandhed, Religion, Dyden enten Synonymer, eller de Begreb, som derved betegnes, saa forvirrede, at man ikke kan nævne

et, uden at tænke sig dem alle? Fornuft, Sandhed, Religion, Dyd ere Magter, hvis forskiellige Interesse (særegne Attributer og Symboler i Bilsledsproget) Filosofien med samme Sandshylighed opdager, som Politiken de jordiske Magters, Englands, Ruslands, Østerigs og Rigets besynderlige Interesse. Under den gode Sag erklærer sig Fors., at han forstaaer Menneskehedens Sag. Men den er grændseløs, og en Afhandling maa have Grændser, ligesaa vel som et Digt; saa at den forandrede Gyllenborgs Advarsel til Skialden med ringe Forandring ogsaa passer herpaa:

Mag, at man i sit Slags det kan sudkomment  
prise!

Af Frygt, at hvis du gaar Parnasset rundt  
omkring,

Og laaner Stin af alt, det kaldes Ingenting.

Mangel paa Holdmaterie giver Taler et broget Udseende. Den gode Sag ville maaske nogle henegne paa den franske Revolution, andre paa den kautiske Filosofi, atter andre paa Wilhelm Meisters Lehrjahre, dette Aarhundredes tre store Tendenser, som en tysk Nenomist har sagt. Til Devis maa følgende Sted tiene, som taler, fordi Fors. saa vil, Fornuftens, Religionens o. s. v. Sag, men passer i Sandhed ligesaa godt paa Ugerdyrkningens, Seilsadens, Krigsvæsenets og hvilkensomhelst anden Sag, der angaar Menneskeheden. "Den gode Sag er da ikke let fremmet. Hvo der vil udrette noget Vertydeligt til dens Fremme, maa gandske opofre sig til den, maa vabne sig med Mod til at gaar alle de Hindringer i Møde, der standse den. Hvo der vil giøre den nogen væsentlig Tieneste, maa gandske træde over til den, maa udelukkende virke for den, og ikke dele sig imellem den gode og flette Sag. Vefielst

af Midkiærhed for den gode Sag, maae han i dens Befordring være utrættelig. Han maa leve, de føle det høie Kalb, han har, at fremme den, og opfylde det med Trost. Hver sin Evne, sit høie Liv maa han hellige til Sandheds og Dyds Udbredelse. Hans hele Virksomhed maa uafslættigen være henvendt til denne hans store Bestemmelse ic. I denne Tone er det Hele stemt fra Begyndelsen til Enden, Den fylder Øret, og det er alt.

Peder Ores Frøer. En Fortælling af  
 Translator Heiberg. I Bessels Smag. En  
 Herremand som har givet sine Bønder frie, taler:  
 Jeg maa forhindre, at det ei tør troes,  
 At jeg, saa tit det mig behager,  
 Mig et og andet foretager,  
 Hvorfor jeg ei fortjener Nos.  
 Jeg nogle Skraalere maa finde,  
 Der troe paa mig i Blinde,  
 Og skraale vil om mig, og blot om mig  
 Evindelig.

Til den Ende finder han paa det simple  
 Raad, ved nogle Drengene at kaste Frøer i  
 alle Dyers Gadelær:

Hvor uophørligen de skulde kvække,  
 Og Bønderne af Søvn vække,  
 For, som de Drengene gjorde Bønden vis,  
 at ofre Herren den fortjente Pris  
 for Friheds Held, for Slavebaands Forlis.

Bønderne havne sig ved at tage af Peder  
 Ores Frøer, som Herren i den Grad beundrer,  
 at han

med sin egen høie Haand dem sætter,  
 Til Tegn paa naadigst Velbehag,  
 I Parken uden for sit Sovestue.

Den monotoniſke Sandhedsstemme af disse  
 Frøer var Herremanden saa uudskaelig, at han  
 i Fortvivlelse derover hængte sig  
 For engang endelig  
 I Noe at kunne sove.

Spørges: har en Digter Magt til, at tillæg-  
 ge Dyrene Egenſkaber, som ligge uden for deres i  
 Fablen engang for alle antagne mores? Den  
 Rolle, som Frøerne i denne Fortælling spille, er  
 ikke Frøernes. Som Sladderhank, Skifanorer,  
 Skændeglester kendte vi dem hidindtil fra Ovidius  
 af. Men at bruge dem som Marterredskaber i en  
 ond Herremands Haand, som end ikke under sine  
 Bønder Natteroen, det synes fremmet, uher,  
 unaturligt. Bønder, som Frøers Lyd kan rane  
 Søvn, maa være af en ganske anden Kaliber,  
 end vore Bønder. Og nu Sandhedsstemmen  
 i Lyden af Peder Ores Frøer, hvorpaa grunder  
 sig den? Er da de gemene Frøers Lyd meer af-  
 værende med deres Evindelige sub aqua sub aqua?  
 Harmsnit maatte man snarere kalde Peder Ores  
 Frøers Sang, som den, der baade klinger reen  
 (Ovidius' vox quoque jam rauca est passer al-  
 sa ikke paa disse) og fuld af Accorder, naar den  
 høres i Samklang. For. Hensigt med denne  
 Fortælling er selvfølgelig uudgrundelig. Tautologi  
 indeholde følgende Linier:

Vel har jeg ofte maattet see,  
 Hel ofte maatte jeg erfare,  
 At manges En ic.

See og erfare er et og det samme.

Plato's Dialog, Kriton eller om Borgerpligt, oversat af det græske ved Corrector  
 Tetens. En Oversætter, som den vanskelige  
 Plato lykkedes saa vel, ham vil den lettere Plu-

taft endnu snarere lykkes, hvis forbandte Diograsier ere os lovede fra samme kyndige Lærdes Haand.

Bidrag til Læren om Sielens Udødelighed af Cicero; den første Afhandling i hans tusculanske Arbejder, oversat ved F. H. Guldberg. "Da Fornuftslutningerne (siger Forf.) om Sielens Udødelighed stedse have haft, og stedse vil have saare megen Interesse for Mennesket; og da det aldrig kan være ukiært at vide, hvad En af Aldtidens største Tankere har i saa Henseende formodet, haaber jeg, at den Oversættelse, jeg her leverer, ei skal mishage dem iblandt mine Landsmand, der ikke selv, af hvilken som helst Marsag, kunne læse Stykket i det Sprog, hvori det er fævet". Oversættelsen vil ikke forseile sin Hensigt. Den lader sig i det Hele godt læse. Blandt flere Steder udmærke sig til deres Fordeel Cap. 8: "Disse Spidsfindigheder afsvinge mig før et Ja end et Samtykke" (prius ut consistat me cogunt, quam ut assentiar) Cap. 11: "Efter alle disse Meninger er der efter Døden intet, som kan vedkomme nogen; thi med Livet tabes da og Fornemmelsen; og, tabes den, saa er der intet, som er os vedkommende" (non sentientis autem nihil est, ullam in partem quod interfit). — Men Virgigheder af meer end eet Slags ere hiit og her indløbne, som Forf. for det meste skulde undgaaet, hvis han til sit Foretagende havde betient sig af Wolfs kritiske og Neides oplysende Udgave af Cicero's Skrift, dem han ikke synes at agte paa. Pag. 368: "Cicero: Altsaa, at de ei engang ere til". Svaret viser, at her spørges. Pag. 369: "Ere de nu ikke til, ere de jo slet intet; altsaa ere de ei engang ulykkel-

ge". Det sidste orkesløse ere her falske bort. Pag. 370: "Thi just det: ei at være til, skönt man engang har været, anser jeg for den største Ulykke". Skönt er her ikke det rigtige Ord, hvor Latinen har: cum fueris, men naar. Pag. 371: "har du da ei engang Indsigt i Logiken?" maa hedde: Tinktur af Logiken (an tu dialecticis ne imbutus quidem es). Pag. 374: "men om du end ei beviser alt hvad du vil, saa bevis mig dog: at Døden er ei et Onde". Ynglingen udtrykker sig gandske anderledes: ut enim non efficias, quod vis; tamen mors ut malum non sit, efficias. Pag. 377: "Som for rum Tid siden nogle Gamle, saaledes har nyligen Aristorenius lært". Naar Aristorenius ikke havde lært andet, end hvad andre gamle Filosofer før ham: hvorledes kan da denne Doctrin siges at tilhøre Aristorenius, som en enkelt Mands Mening? Wolf har løst Knuden, i det han læser multa for multi, og sætter Punctum efter veteres. Pag. 378: "Dog sagde han Noget som, hoordant det end ellers var, mange Tider tilforn baade var sagt og tydeliggjort af Plato". Heraf skulde man slutte, at Plato havde forsvaret Aristorenius' Urimeligheder. Langt fra! Plato har tværtimod lagt det Urimelige i denne Mening for Dagen: quod ipsum quale esset, erat multo ante & dictum & explanatum a Platone. Pag. 379: "Og at denne Kraft er ei andet, end noget eet og enkelt". Hos Cicero hedder det: nec sit quidquam (sc. in rerum natura), nisi corpus unum & simplex. Det forstaaer man; det andet ikke. Pag. 383: "Dette maatte jeg nyeligen, nedvungen af dig, betiende". Maa hedde: efter Wolf, i Sammenhæng med det Foregaaende: thi dette ic. Og saa er indrømme her bedre end betiende. Iid,

"om de tabe af Fornæmmelse" bør hedde: om vi tabe ic. Pag. 384: "For den Mening — kan jeg anføre de beste Lærere". Auctores ere her Himmelsmænd. Ibid. "Og det — fra den hele Aldrid" er for lidet sagt; han anfører den hele Aldrid som Himmelsmand: omni antiquitate. Ibid. "som Ennius kalder Cascer". Dem tænder ingen. Hvorfor ikke: graaehærdede? Ibid. "Dette er Klart" er for meget sagt. Man kan slutte sig dertil: intelligi licet. Ibid. "om det ei havde sværet for deres Siel som en afgjort Sandhed". En afgjort Sandhed svæver ikke, men hænger fast: hæret. Pag. 385: "Det Liv, som pleiede at lede ypperlige Mand og Qvinder til Himmelen, men som hos andre var hæftet til Jorden, og derfor ikke ophørte" har slet ingen Mening. Cicero siger: cum cæteri (sc. homines) humi retinerentur, ut permanent tamen; efter Wolf. Pag. 386: "End videre, ligesom dette synes at anføres som kraftigste Grund for Troen paa Guders Tilværelse: at intet Folk er saa vildt, slet Ingen er saadant Uhyre, at de jo dybt i Hjertet føle Guddom, saa ere der dog mange, som om Guderne have vrang Begreber; thi saadanne pleie at være Følge af en lastefuld Vandel ic." Saavidt gaaer det aldrig: at de dybt i Hjertet føle Guddom; de ere, som Originalen siger, ikkun imbuti deorum opinionone. Saa er vitiosus mos ingenslunde en lastefuld Vandel, men en Natur fuld af Mangler og Ufuldkommenheder. Stedet, saaledes som Forsk. har læst det i sin slette Udgave, er vist nok en Gaade. Men Wolf og især Leide have bortryddet Vanskelighederne, indtil de mindste. Pag. 388: "At man af de beste Naturer kan domme om Naturen] selv". Ex optima quaque natura

er: af de fuldkommenste Naturarter. Ibid. "Som ansee sig fødte til at hielpe, bestiarne og beskytte deres Medbrødre". Bestiarne er det samme som beskytte; her maatte man da tænke sig om paa et beqvemt Ord til conservare. Pag. 390: "Thi hvorfor fik Phidias vel et Billed, der lignede ham selv, indbragt paa Minerva's Skjold, om ei fordi det ikke var ham tilladt at sætte hans Navn paa Stykket?" Phidias satte ikke sit Billed der af den Marsag fordi han ikke turde sætte sit Navn paa Barket. Men Attraae efter et udeligt Navn bragte ham paa hin Tanke, da han maatte afstaae fra denne: cum inscribere non liceret. Hans Navn bør hedde: sit Navn. Ibid. støder man paa det grimme tydsdanske Ord: Overeenkommelse, som ikke burde stamfere vor gode danske Tungemaal, allerhelst vi ikke trænge dertil. Pag. 393: "Lede Tanken bort fra dens vante Gang". Consvetudo betyder paa dette Sted Erfaringen. Pag. 394: "Ingen andre end denne Skoles Tilhængere ansaaes for Lærde". Docti ere her Filosofer. Pag. 403: "De sige ved ham at være blevne befriede fra de haardeste Herrer, fra en evig Stræk, en daglig og natlig Rødsel" bør hedde Vildfarelse, og læses errore for terrore med Wolf. Pag. 405: "Thi er det saa, at vi ikke kunne kionne, hvordant det er, som vi aldrig have seet, kunne vi og ei have noget Begreb om Gud selv eller om den guddommelige legemløse Natur". Cicero siger just det modsatte: at det ikke er saa vanskeligt at tænke sig Sielen foruden Legemet. Vi ere jo i Stand til at giøre os en Forestilling om Ting, som vi aldrig have seet. Altsaa kunne vi og giøre os et Begreb om Gud og Sielen, som er en Partikel af Gud. Stedet lyder saaledes efter Wolf: nisi enim,



quod nunquam vidimus, id quale sit, intelligere non possumus: certe & Deum ipsum & divinum animum, corpore liberatum, cogitatione complecti possumus. Pag. 410: "I det Skrift, der kaldes Menon, giver Socrates en lille Dreng nogle geometriske Spørgsmaale om Kvadratens Afmaaling, der blive besvarede som et Varn kan det; og dog ere Spørgsmaalene saa lette, at Drengen ved efterhaanden at svare, kommer saa vidt med sine Svar, som om han havde lært Geometrien". Ordet efterhaanden staaer her paa en ganske urigtig Plads, og Stedets Mening er aldeles forfeilet. Cicero siger: at Spørgsmaalene besvares som man kunde vente det af et Varn, og dog saaledes, at den Svarende lidt efter lidt ledes paa Resultater, som ingen uden den, der havde lært Geometri, vilde kommet paa. Saa lette ere Socrate's Spørgsmaale. Letheden gaar paa Maaden at spørge, ikke paa Materien. Denne var vanskelig, hin let. Stedet lyder: ad ea sic ille respondet ut puer: & tamen (ita faciles interrogationes sunt) ut gradatim respondens eodem perveniat, quo si Geometrica didicisset. Ibid. "Vi fulde det heller paa nogen Maade være muligt". Denne Bending forstyrrer ganske Sammenhængen, og gjør at man anseer det for Cicero's Ord, som ere Socrate's. Tredie Hæfte. Pag. 4. "Hin Plato's Gud, der i Plato's Skrift Timæus bygde Verden" bør hedde: hin Plato's Gud i Timæus, som bygde Verden. Pag. 11: "Naar vi beskue ic." Dette er Apodosis til det foregaaende: Ut cum videmus &c. ikke Begyndelsen til nye Betragtninger, som hos Oversætteren. See Wolf. Ibid. "En dette saa store Værks, denne saa store Verdens Styret". Orig. har munericis, det er: dette saa

store Skuespils Bestyrer. Pag. 14: "Derfor bliver vor Tale derom tvivlsom, — Kaldet meget af det modsatte tilbage". Mon Oversætteren har tænkt sig noget derved? Hos Wolf læses: multa adversa reverens, d. e. frygter hvert Øieblik at løbe paa, som Skibet paa Skiar. Pag. 15: "Men saaledes at adskille Sielen fra Legemet er ei Andet, end at oplære den til at døe". Cicero siger: det Ene, at affondre Sielen fra Legemet ic. secernere autem a corpore animum, nec quidquam aliud, est mori discere. See Wolf. Pag. 17: "Men saa langt er det fra, at Døden er et Onde, — at jeg besvyrger: der er for Mennesket vist ikke noget Onde ligt dette, men hvad rettere er, ikke et Gode, som dette". Uden Mening! Stedet har sine Vanskeligheder; men dem har Niide ryddet af Veien. Ibid. "Epikuræer, som jeg just ikke foragter, skont jeg veed ei hvorledes det gaar til, næsten de Værdeste haane dem". Cicero tænker ganske modsat mod Oversætteren. Den Første siger: Jeg ændser ikke Epikuræerne, saa meget end andre gjøre af dem (quos equidem non respicio, sed nescio quo modo doctissimus quisque (sc. respicit). Pag. 18: "Stoikerne derimod ville skianke os Mydelsen af et Liv, som Kongernes". En latterlig Trykfeil i Stedet for Kragerens. Pag. 21: "Da følger deraf ikke nødvendigen, at Siel skulde ligne Siel". Ubegribeligt! Cicero vil sige: fordi Sønnen ligner Faderen, deraf følger ikke nødvendigen, at Sielen avles (nihil necessitatis affert, cur nascantur animi, similitudo). Pag. 24: "O! var jeg tilforn død". Et i Cicero's, d. e.: den Bises Mund høist upassende Udraab, som Orig. end ikke gav den fierneste Anledning til. Den Bise døer, naar han vil; den Feige ønsker

fig Døden. Pag. 28: "Saa fremt Sielene ere dødelige, saa tilintetgjør Døden os saa aldeles, at ei selv den aller mindste Fornemmelse bliver tilbage". Rettere: den allerringeste Formodning om Fornemmelse (*minima suspicio sensus*). Pag. 35: fordeles Taler imellem Ynglingen og Cicero; men det er, efter Wolf, Cicero, som taler allene uden den anden Persons Mellemkomst. Pag. 36: "Thi hvad rimeligere Navn kan jeg vel give denne Urimelighed"? Læs: mildere Navn (*lenius*) efter Wolf. *Ibid.* "Thi nuomstunder blive vi ved fornroligende Førefillinger blødhjertede". Læs: qvindagtige Førefillinger (*mollissimis*) efter Wolf. Pag. 45. "Fædre siger Accius, og den hos ham undertiden kloge Achilles" bør hedde: den hos ham endelig engang fornuftige Achilles (*aliqquando sapiens*).

Menneffets Elendighed, en Ode efter Grev Gyllenborgs svenske Original ved Prof. Rahbek. Den Anordning af det Hele, og Fordeling af dets Partier, som tilveiebringer Enhed i Digtet ligesom i Maleriet, maa slet ikke søges her. Nærværende Digt seer ud som et Vasrelief fra Oldtiden, hvori den ene Figur træder op efter den anden, som i en Procession. Det er ikke Menneffets Elendighed her som vi synke, men Barnets, saa Ynglingens, derpaa Mandens og saa videre Naden igiennem. Navnet Ode synes derfor her at være taget forsængelig. Men ogsaa det umaleriske Vasrelief finder Indgang, naar talende Billeder sætte Tilskuerens Indbildningskraft i Virksomhed. Just dette er Tilfældet ved vores Digter. Han runder sine Tanker i de fieneste Omrids. F. Ex.

Bort Lød lyfsaligt var, naar vi det aldrig  
vidste;

Om ei et farligt Vid os dobbelt Marter gav.  
Den mindre ynkes bør, der hviler tryk paa  
Dækket,

End, hvo af Stormens Hvin, og Dølgers Drel  
opvækket,

I Havet seer sin Grav.

Hin veed ei af, hvor nær ham Skrak og Død  
omhyller,

Med Syn af nære Havn en listig Drøm ham  
trykter,

I det han styrtes ned i Havets Afgrundsflod.  
Da denne Skridt for Skridt sin Død at nærmes  
føler,

Og, før i Dølgen sig det hede Bryst affioler,  
Døer hundredfoldig Død.

Saa og:

Naar man med Vagleværk vor Ungdom har  
henrevet,

Og naar os Livet kiært ved Sang og Leeg er  
blevet,

Bedst bliver da den Jord, der gjordes os saa  
god.

Bed skyldfrit Offer saa var Oldtids Skik at giøre,  
Det prydet under Sang og Lyst til Temples  
føre,

Udgyde der dets Blod.

Eller:

Hvis Vanens Grandseffat du dierv tør  
overfride,

Oplyst fra denne Kant, mærk fra den anden  
Side,

Bed svare Feiltrin snart du dig fornødre  
fal.

Sig svinger diærve Hand til Guddomsheidens  
 Hæder,  
 Men paa den jævne Vej, som Taaben tryg  
 betræder,

Gjør du et hastigt Fald.

Et saare deeligt Sted er Menneskets Elendig-  
 hed, som en Følge af Humaniteten. At afstri-  
 ve sligt, kan aldrig formeenes:

Forgiæves Lide du af andre vil begjære,  
 Enhver sin Byrde har, med den de dig besvære,  
 I Haab at frelse dem, de undertræde dig;  
 Du nages af den Gift, som deres Uroe søder,  
 Dit Saar opriver man, dit samme Hierte  
 bløder,

Og mattes endelig.

En sørgelig Sandhed ligger i Skilberiet af  
 den Mennesket til dets Fortræd medfødt Erebeg-  
 giærlighed. End rædselsfuldere foreslilles Menne-  
 skets byrdefulde Liv i Stater; hvor især dette Vers  
 skrælder:

Du ogsaa din Despot maa i din Lige ære.

Forslag til forbedrede Landkortter af  
 Bogtrykker Seidelin. Landkortter burde efter  
 Fors. ikke indskrænke sig til Landet, men ogsaa  
 betegne det Vands Beskaffenhed, der omringer det,  
 dets Dybde, dets Ankerfasthed og Havbarhed.

Beskytterne, et Forsøg i Satiren, af  
 Jonas Rein, residierende Kapellan til Schieberg  
 i Aggershus Stift. Hvorfra Digteren henter sine  
 Characterer, siger han selv bedre end nogen anden:

O! tænk dig om, saa langt du mindes kan,  
 Og tag i Flæng ei just ophøiet Mand;  
 Ei ene den som høie Fødsel præger  
 Til, upaatakt, at gjøre Narrestreger;

Slig! har du vel saa ringe Fortrin kiendt,  
 Saa lav en Kunst, saa latterligt Talent,  
 Hvis Eier ei i lille Kreds sig hæver,  
 Og Mennesker og Fæ til Vidne træver —  
 Fra Kroesus af, i al sin gyldne Pragt  
 Til Bonden i sin nye Klædesdragt,  
 Fra Digteren som selve Uvind priser,  
 Til ham som paa sin Qvist gjør Gadeviser,  
 Fra Demosthen til ham som brøser ud  
 I Sørgehus Fadaser om sin Gud,  
 Fra Garrik af til Manden som fornøier  
 Sit Publikum med Kaffelorums Leier. —  
 Medynksom seer enhver til den han troer  
 Mod ham er Jntet, lidet, mindre stor.

Hin Horatsiske Ordgyder med sin Paatrængenhed:

— — — — haberes

Magnun adjutorem, posset qui ferre secur-  
 das,

Hunc hominem velles si tradere: dispeream,  
 ni

Submoskes omnes,

kunde let opvække den Tanke hos Digteren, i  
 mangehaande Stillinger at give Beskytter ufor-  
 skammenheden til Pris for haantlig Latter. Thi  
 den Virkning tør den danske Forfatter ligesaa sik-  
 kert love sig af Beskytterne, som hans romerske  
 Formand af sin improbus paa via sacra. Læsere  
 kjenne selv af følgende Prøver:

— Haanden mig en Hr. Collega rækker —

Jeg doer! thi han beskytter Folk ihjel —

"Hvor gaaer det dem"? Lidt seent — "Det  
 kommer vel,

"Kun de forandrer deres Præfemaade,

"Jeg horte lidt i Saar hos hendes Naade;

"Den hele Sag paa lidet vil berøe,

"For Dyd og Pligt de kan jo sige Troe;

"De veed nu selv hvorledes Høsbemeldte . . .  
 — Ja vist, af alskens Ting kan Prækter ælte —  
 "Nu ja — jeg just i Gaar hos hende sad,  
 "Hun ret saa naadig var" — og De var glad —  
 — Jeg haste maa — "Ja fort — jeg Dem  
 forsvarte" —  
 — Jeg takkede, paa Kloffen saae, og gif.

Handlingen bliver den samme; ikkun Scenen for-  
 andres, og en nye Mafse træder frem, saasom:

"De veed jeg er Lector i disse Tider  
 "Hos Grev von Y, Bers hendes Naade lider;  
 "Skriv noget da, men giennemsigtigt, klart . . .  
 "Forstaaer de" — Nei — "O! bævende og jart,  
 "Ei tænker, som en Slughals kunde møtte,  
 "Men nydelige, smaa og tynde, lette,  
 "Ei Meninger, som reises kan og staae,  
 "Hvoraf kun en kan paa een Grovsmed gaae,  
 "For Solende er disse Stød for stærke,  
 "De nyde vil og ikke selv det mærke;  
 "Til Prøve her jeg har en Madrigal"  
 — Han drog den frem og den var — splittergal —  
 "Skriv saa, jeg det til Tid og Sted anbringer,  
 "Til hendes Gunst sig deres Muse svinger,  
 "Og siden" —

Det Maal, disse og flere Actører mede efter,  
 Kronen paa det satiriske Drama, er Forgemakket.  
 Efter Naturen males her:

Den Hurlumhei af blye Beskedenhed,  
 Af Haab og Frygt, og Uforskammenhed —  
 Betænksom En med vrangten Mine span'er,  
 Og i en Sum sit Værd saa smaalig sanker;  
 En tænker paa Uudkyldning for de Kneb,  
 Hvori ham nys en Uforskammet greb;  
 En tænker paa at græde, En at prale,  
 Og En paa sin Medbeiler at bagtale;

En tænker paa sin Tales høie Sving,  
 Og nogle paa aldeles ingenting,  
 Og — tør jeg ind i Fremtids Scener fige —  
 Blier disse ei de mest ulykkelige —  
 En tænker paa, hvor det dog er en Skam,  
 At staae blandt Folk saa gandfke under ham;  
 En lægger alt sit Ansigt i de Folder,  
 Som nu man for de lykkeligste holder. —

Et ypperligt Stykke! Men hvis Læsning forvol-  
 der Dryderier formedelst Kollerens stette Afdeling  
 ved forterte Adskillsestegn, hvori Skylden ligger  
 paa Correctøren.

Erre vore nærværende Tider saa ufor-  
 delagtige for Religionen, som de af mange  
 ansees for at være? af H. G. Clausen, an-  
 den residerende Capellan ved Frue Menighed i  
 Kiøbenhavn. "Neppe — hedder det — er noget  
 foranderligere end — Tidens Aand. Dog har uns-  
 der alle dens Forandringer den tankende Deel af  
 Mennekens steds vedblevet at ansee Religion som  
 et af de vigtigste Mennekhedens Auliggender".  
 "Mennesket, der først har hævet sig over den raue  
 dyriske Tilstand, og hos hvem Mennekheden har  
 begyndt ret at udvikle sig, bliver steds Religionen  
 hengiven, der saa meget beforder dens velgiøren-  
 de Udvikling". — Meer end maatte nogenfinde til-  
 forn søger man at nedsatte Religionens Værd. —  
 "Denne af Dagens Mode frembragte irreligiøse  
 Stemning, kan nu vist nok ikke være Religionen  
 til Fordeel, men neppe heller til betydelig Skade.  
 Irreligiositet indeholder i sig selv Spiren til sin  
 Oplosning. Irreligiositet er for unaturlig til at  
 kunne være varig; den er — at jeg saa skal ud-  
 trykke mig — for umenneskelig, for inhuman til  
 at kunne vinde og beholde Mennekens almindelige

Bifald. Sit Menneske Fortrin — Anlæg og Evne til Religion — lader Mennesket sig ikke for stedse berøve. Har han paa en Tid af Letfæind og Daarfab kundet ringeagte det, vil sikkerligen den Tid igien komme, da han, stolt af dets Besiddelse, med des større Midfærdighed vil havde det. Dette ligger i Sagens egen Natur. Og paa Grund heraf har jeg endnu aldrig kunnet troe, at Religionen i vore Tider skulde være i Fare, at det skulde staae værre til med den nu end tilforn. Efter min Mening kan Religionens Ven for dens tilkommende Skiebue være aldeles ubekymret. Jeg har den faste Troe til Menneskeheden, at den ikke kan vedblive at miskiende, hvad der i Religionen er ædelt, sandt og nyttigt, miskiende det, fordi det der findes. Til Religion er Mennesket skabt. Den er ham en sand Trang, der hadrer hans Natur. Følelsen af denne ædle Trang kan stundom indslumre, men kun for paa en anden Tid at vogne med fornyet Styrke". Men vore Tider medbringe i mange Henseender ogsaa sand Fordeel for Religionen. De "udmærke sig ved en friere Prøvelses og Undersøgelses Aand, som ogsaa strækker sig til Religions Sandheder. Overtroe og Fordomme tabe alt mere og mere af deres Herredomme. Blind Troe er nu sieldnere, Selvtanken derimod almindeligere. Man tillader sig Fornustens Brug ogsaa i Religionsager. Fornustens Udsagn begynder at giebe mere end menneskelig Auctoritet. Lutter store, vigtige Fordele for Religionen"! — Vore Tider synes at blive udselige ved en Nos, som de føle sig saa lidet at fortjene. Stolthed og Magelighed satte i sin Tid Aristoteles, Plato og Zeno til Dommere over Evangelisternes og Apostlernes Udsagn. Wolf regierede sin Tid ud. Nu sidder Kant paa Tronen, og vil sidde der saa længe,

indtil Grammatika, den ærværdige Matrone, vinder sin tabte Anseelse tilbage. Foragt for den drager, som alle Tiders Historie viser, Religionens Ringeagt efter sig, og bringer os tilbage til den Meningsvang, hvorsfra Luther og de Helte, som stred omkring ham, saa lykkelig befriede os. *A grammatica ratione puritas religionis et restituta et conservata est. Itaque illis temporibus, quibus sacra per Lutherum instaurata sunt, nihil frequentius linguis vel celebratum laudibus, vel cultum studiis fuit: unde viri passim exstiterunt, quibus postea, cum studia illa refrixissent, nihil simile aut secundum provenit* (see Ernesti's de vanitate philosophantium in interpretatione librorum f.). — Men maafe disse Indvendinger vil ansees for overflødige mod en Forfatter, som ingen Steds med rene Ord forklarer, hvad han vil have forstaaet ved Religion. Er det den Religion, som grunder sig paa Bibelen, eller hvad anden? Spørges med Hensyn til Bibelen, om vore Tider ere saa ufordeeltigtige for Religionen, som de af mange ansees for at være? saa horte der meer end sofistisk Spidsfindighed til at forsvare Tiderne mod en Beskyldning, som er saa grundet. Fors. er intet mindre end Sofist. Den Religion, han taler om, maa være den saa kaldte naturlige. Det slutes af følgende Sted: "Men nu de voldsomme Angreb, man i vore Tider tillader sig paa Religionen, kunde ogsaa de være den til Fordeel? Og have vi da ikke her Foie til at klage over vore Tider? — Angreb paa Religionen selv, paa dens væsentlige Lærdomme, kan ingen Fornustig, Vel-tænkende tillade sig. Hvo der gjorde det, skædede derved kun sig selv, ikke Religionen. Er denne ikke lige ædel, lige velgiørende, lige ærværdig,

fordi en Uforstandig, der misliender den, forsøger paa at haane den? Og hvilken Religionstviøler har vel endnu haanet Troen paa Gud og Ubdødelighed? Har han end ikke selv denne Troe, ærer han den dog, hvis han tænker ædelt, hos andre. Der tales og skrives i vore Dage meget, som ligner Angreb paa Religionen og Haan over den; men en Ting er ikke altid, hvad den synes. Ikke sjelden blev den udraabt for Religionens Fiende, som var dens troeste Ven, fordi hans Bestræbelser for religiøs Oplysnings Fremme og hans frimodige Ytringer om de med Religionen forbundne Misbrug mistydes. Det er som oftest ikke Religionen selv, der antastes; det er kun dens udvortes Form, dens Indklædning, dens Skikke, dens Symboler, man vil have forandret. Det er ikke Religionen, det er kun de med den forbundne Bildfarelser, man erklærer Krig. Denne Bemærkning maatte kunne berolige den, der frygter for Religionens Skiebne, og udsøne ham med vore Læder". En umiddelbar Følge heraf synes at være den, at paa de væsentlige Lærdomme nær om Gud og Ubdødelighed, som ingen endnu siges at have haanet, alt det Øvrige, som efter Folketroen dog ogsaa regnedes til Religionen, gaaer ud paa Bildfarelser, hvis Fornægtelse eller Kuldkastelse intet forandrer i Religionens Væsen. Vore Læders Fortieneste sættes folgeligen i at have givet Slip paa Læresætninger, som Troen paa en Aabenbaring ene gjorde antagelige, og i at have holdt fast ved dem, som Fornuft billigere, Bibel stadfæstet. Saaledes kunde Forf. have udtrykt sig, og Læseren havde da vidst, hvad han skulde holde sig til. Men i denne Ordets Amphiboli er Misforstaaelse uundgaaelig, i det Religion hos Forf. betyder snart Overtro, snart Christianisme, snart de Grund-

støtter, Gud og Ubdødelighed, paa hvilke al Religion er bygget, snart endelig Sadelæren. Man glædes ved at læse pag. 113: "Det er dog en saare velglørende Birkning af Tidens Aand, at vi nu uden Frygt og Tilbageholdenhed, saavel offentlig som i vore fortrolige Kredse, saavel i Skrifter som i daglig Tale, kunne ytre vore religiøse Meninger". Men hvad andet end Tilbageholdenhed gjorde, at Meningen i følgende Steder blev utydelig: Pag. 110 "Det er som oftest ikke Religionen selv, der antastes; det er kun dens udvortes Form, dens Indklædning, dens Skikke, dens System, dens Symboler, man vil have forandret". Skal ved Systemet her Kiegel's dogmatiske Aadseler forstaaes, som vore Læder, formedelst grundigere Bibelskundskab har faaet Affinag for: saa ere, som sagt, vore Læder intet mindre end fordeelsagtige for Bibelsstudium, der kræver Sprog, Historie, Kritik — Færdigheder, som aldrig einesdes fældnere, end just nu. Ved Systemet faaer man da vel at tænke sig visse Lærdomme, som Lætroenhed havde optaget, men som nu ikke længer ere i Moden. Hvilke ere da disse Lærdomme? Det faaer man ikke at vide. Saaledes forholder det sig ogsaa med et andet Sted Pag. 114: "Man lærer at skælnet det Væsentlige i Religionen fra det Uvæsentlige, de Lærdomme, som beholde deres Værd for alle Mennesker til alle Tider, fra de Lærdomme, som kun vare indrettede efter Menneskenes Lærv i denne eller hiin Tidsalder". Hvad er det Væsentlige, hvad er det Uvæsentlige i Religionen? Det faaer man heller ikke at vide. Langt fra at gjøre Forfatteren nogen Sebreidelse af denne Tilbageholdenhed, ønskede man ham snarere ud af den Forlægenhed, hvori Waterens Vals satte ham, og maa sætte enhver, som er

dange for ved Ijgennitet at støde Nægden for Hovedet. — Uden Ekromt roses den vore Dages Oplysning Pag. 119, hvis Fordele ere umistienkelige i de bedre Lærebøger i Religionen for Skolerne, i den nys udfomne Salmebog, "der anbefaler sig, om ikke just helt igiennem ved æsthetisk Bærd, saa desmere ved sand Christendoms Aand", i hensigtsmæssigere Indretning af Kirkeskikkene og i offentlige Anstalter til duelige Skolelæreres Dannelse.

Charon eller Tilskuerne, en Oversættelse af Lucian, af Dector L. Zeiberg i Odense. "Med hvad for jammerlige Ting (siger Lucian) disse ulykkelige Mennesker dog besatte sig! med Konger, gyldne Teglsten, Hecatomber, Feldtslagge! Kun om Charon bekymrer sig ingen". Et indtagende vittigt Stykke, som ikke vel kunde falde i bedre Lod end denne med Originalens Lune saa fortroelige Oversætters.

Sierde Hæfte. Blandinger i Martials Maneer, af S. S. Guldberg, Lector ved Seminariet paa Blaagaard. En nydelig Samling af martialske Epigrammer, localiserede med en Eksonsomhed og Konst, som er beundringsværdig. Anderledes kunde den i Henegnelser, Indfald og Forhold aldeles romerske Martial ikke behandles, naar han skulde tættes danske Læsere. Og det er endda at befrygte, at iblandt de Stykker, som læses her, ville være nogle, hvis Almenforstaaelighed Altids og Nutids Sørdernes Ulighed er til Hindrer. Saa som 6 Laanet:

Han, der ofrer Gaver til dig, guldblydende Døbning!

feer til dit solygraae Haar, siger: "Saa døe og betal!"

og 31 Lige for Lige:

Blot sin Sølvcatalog dig Harpagon testamenterte,

Intet du skænkede ham; Snap! og han skænker dig Ord.

Den grove Egennytte, som Epigrammatisten her har til Bedste, er os for fremmet, til at fatte Braadden. Af samme Aarsag er Læseren en Gaade 10 Delicateffe:

Greven kyskede hiin, og til denne rækker han Haanden:

Vælg! hvad ønsker du dig? "O! jeg har nok af hans Haand"!

Den Uteerlighed i Eskov, som her fikles paa, kiende vi end ikke af Navn. Med Syfik 29 vil det neppe gaae bedre. Mod Balget af de øvrige Stykker finder ingen Indvending fra denne Side Sted. Vellugtende ere alle Blomster i denne Krands; men Fortrinet beholde: 2. Let og Tungt, 9. Erværdig Kummer, 11. Advarsel, 21. Sverdagsbroderskabet, 23. Forskiellen, 25. Sverdagssynet, 32. Forsigtighed, 38. Velgisperstik. Her nogle Prover; 9:

Hr. von Sandels hist i Buegangen vandrer grublende op og ned, stirrer i Stenene taus; Hænderne vridder han snart, og snart for Brystet han staaer sig, saabner Daasen, men ach! glemmer at tage en Pris.

Siger mig dog: hvad feiler ham vel? hvad Kummer er modt ham? mon hans Broder er død, eller hans fattige Eleget?

Faldt vel hans San, der gif for i Kamp at tugte de Franke?

Kom hans Datter maaſke ſyg fra det ſeneſte  
Dal?

Nu! hvad ſkader ham dog? den arme fortvulede  
Herre!

Brændte en Gaard af de Tolv? er hans  
Forvalter en Skielm?

"Nei! paa Lykkens Skjød han fra Fodſelen  
vuggedes altid".

Men hvi ſørger han da? "Hiemme han ſpiſer  
i Dag".

38:

Aldrig jeg glemmer, Ven! det Gode du mig  
har givet.

"Hvi jeg da vel er ſaa tauſ"? Jo! thi du  
tier ei ſelv.

Tit, naar til fremmed Mand jeg begyndende  
nævnte din Velbaad,

ſtrar han i Talen mig ſalbt: "Ti! han har  
ſagt mig det ſelv".

Tvende Munde til en Vaſun behøves jo ikke:

En er til Lovſang nok. Ti, hvis min Ros  
er dig kjær!

Gav du mig end Amerika, Ven! med alle dens  
Skatte,

Dog, hvis du ſelv ei taug, intet Amerika var.

Saa heldig ſom 23 er i det Hele, ſaa overraſken-  
de kjær er Slutningen:

Hør! til din Lige kan en Terne ſelv Betleren  
giøre;

men ei Konger, ei Guld ſkænke dig Digterens  
Bard!

(quod ſum, non potes eſſe:

Tu quod es, e populo quilibet eſſe poteſt).

Et Sted er der, ſom man ikke fatter Meningen  
af, Pag. 182:

Mon ei du ſeer, hvor de flye, de aldrig gien-  
kommende Timer?

Og hver ſpilbte Stund hævner i Døden med  
Harm.

Fortættelſe kan ventes, og maa ventes med Be-  
giærlighed.

Panthea og Abradates. Af Xenophons  
Cyropædie, overſat af Dr. Niſſen. En For-  
tælling, ſaa forførdelig rørende ſom denne, maatte  
være ſlet overſat, naar dens Overſættelſe ſkulde  
blive en Gienſtand for den drøftende Kritik. Den  
ſluges ſnarere end læſes.

Cato. Efter Adlerbeths ſvenske Original  
af Prof. Rahbek. Dette Stykke er egentlig Co-  
pien af en Copie, hvortil Originalen maa ſøges  
hos Lucan. Den viſe Cato anſeer det nedent for  
ſin Værdighed at forelægge Guderne Spørgsmaale,  
ſom hans egen Viſdom alt for længe ſiden har  
beſvaret ham.

De Spørgsmaal kan jeg ſelv beſvare;

Og ikke ſelv Gud Ammons Reſt

Kan mere tydelig forklare

Den Lov, jeg læſer i mit Bryſt.

(Scimus, et hoc nobis non altius inſeret  
Hammon).

Ja evig Taushed her i Templet kun regiere!

Jeg har ei Svar behov, jeg ſøger ikke her

Den Gud, hvis Værſel (Cristents) al Naturen  
mig kan lære,

Hvis Volig Himmel, Jord og rene Hierter er.

Hvor kunde han ſin Sandhed kære

I diſſe hebe Ørkener,

Og karrig ſaa det Lys tildeele,

Som evigt, almeent, helligt er.



Et har han Ord behov sit Bud os at forklare;  
 Engang han talede, det ved min Fødsel var;  
 Eaa in get af sit Lys lod han mig aabenbare,  
 Sem jeg har Net at see, som jeg fornødent har.

( — — — — nec vocibus ullis  
 Numen eget: dixitque semel nascentibus  
 auctor

Quidquid scire licet. Sterilesne elegit  
 arenas,

Ut caneret paucis, merisitque hoc pulvere  
 verum?

Estne Dei sedes nisi terra, et pontus, et  
 aër,

Et coelum et virtus? Superos quid quæri-  
 mus ultra?)

Hvad Fryghed kunne de berede?

Nei! nei! mit visse Haab er Død.

( — — — me non oracula certum,  
 Sed mors certa facit).

Iblandt de Spørgsmaale, som Cato hos Lu-  
 can opfaster sig selv, savner man i Omarbejdelsen  
 ugerne dette:

An sit vita nihil, si longa? an differat  
 ætas?

en i Filosofernes Skoler vigtig Opgave, som Cato  
 løste ved saa længe som han burde, ikke saa længe  
 som han kunde, at leve. Disse Lucanske Ord ere  
 derfor af alle de mest Catonianke, og deres Udela-  
 delse et soleligt Tød for Heltens Characterist.

Almenvæl er for en stor Deel Folkets  
 eget Værk. Tale holden i Frue Kirke ved  
 det forenede Understøttelses Selskabs høiti-  
 delige Møde den 30 October 1799 af Pastor  
 Clausen. Almenvæl er en Frugt af Retfærd og  
 Willighed mellem Mennesker i daglig Omgang, af

indbyrdes Tillid mellem Medborgere, af frivillig  
 Lydighed mod Landets Love, af sand og virksom  
 Almenaand. Dette oplyses ved levende Contra-  
 ster af Stater, hvor disse gode Børgeregenskaber  
 ikke finde Sted og faadanne, hvor de ere til Huse.  
 "Regjeringen kan give os Love, vise, gode Love;  
 men kan den ogsaa med Lovene give os Lyst til at  
 lyde dem? Den kan sætte Straf paa Lovenes  
 Overtrædelse; men hvad er lettere, end at begaae  
 Overtrædelsen og undgaae Straffen? Regjering-  
 gens Indflydelse strækker sig kun til Handlinger,  
 endda ikke til alle; Meninger og Character ligge  
 aldeles uden for dens Kreds. Ingen Stats Lov  
 kan byde os Retfærd og Edelmod og Willighed,  
 Tiltro til Mennesker, Almenaand; den kan intet  
 byde os uden det, hvis Efterladelse den kan straffe".  
 — "Hvad der hidtil er skeet til almennyttige Kund-  
 skabers Udbredelse, til Videnskabers og Konsters  
 Fremme, til politiske og religiøse Fordømmes Ud-  
 røddelse, er det ikke for største Deelen Folkets Værk?  
 Er det ikke enkelte Vise blandt Folket, der tændte  
 Lyset for deres i Mørke ravende Brødre? Er det  
 ikke Tankeren, der leder Hoben paa det Sand-  
 hedsspor, han ved fortsat Grandforskning har opda-  
 get, der meddeleer Verden den lykkelige Idee, den  
 uskæterlige Opfindelse, der er Frugten af hans een-  
 somme Timer"? — "Oplyste og dydige Børgere  
 berede sig selv Almenvæl under enhver Regjerings-  
 form, under enhver Regjering; og Regjeringen  
 er altid god, naar Folket er godt. Et oplyst og  
 dydigt Folk kan ikke tænkes under en slet Regie-  
 ring. Og er Regjeringen god, da soles ikke Re-  
 gjeringsformens Usulbkommenheder, da affhielpes  
 disse efter Haanden uden mærkelige Rystelser og  
 Omvæltninger". Orden og Styrke i Loviserne,  
 Lys i Foredraget, intet af Præketonen, giver den-

ne smukke Tale et fortrinligt Værd. Et Sted af et vældigt Indtryk er det, hvor Taleren kildrer sit Selskabs almengode Vestræbelser, og den for saa adelig Daad aldrig udeblivende Løn: "Det er den vindfibelige Haandværker, der mangler Forskud til at fortsætte sin Næringsvet; det er den undseelige Husarme, der ikke vil være sin Tilstand bekendt, og dobbelt soler Vægten af sine tunge Raar, fordi han mindes blidere; det er den forladte Olding, der nedbøjet af Aar og Rummer, hælder mod Graven; det er den vennelese Enke, hvis Sorg fornyes ved hvert Drik, hun lader falde paa den uopdragne Børneslok, hvis Forsorger er borte: det er disse sande Trængende, der have Afgang til vort Selskabs Understøttelse. Hvo vilde ikke række dem en Broderhaand, for at hjælpe dem frem ad Livets Bei, der falder dem saa tung? O! det er saa skönt, saa lønnende, at handle som Menneske. Hver adelig Handling er en nye Blomst i Menneskehedens uforsvigelige Hæderstrands. I denne høitidelige Stund, opstiger maaske Tak og Betsignelse over os til Himlen fra Enken, som vi have trøstet, fra de Umyndige, vi have forsorget, fra Oldingen, vi have understøttet, fra den Syge, hvis Lidelser vi have lindret, fra den Døende, hvis sidste Dieblkke vi have opklaret". Det vil Ingen fortryde, med denne Tale at sammenholde Hr. Biskop Schønheiders lærerige Betragtninger over Almensaand i Minerva for April 1793.

Om Factionerne i Frankrig fra Revolutionens Begyndelse, og deres fornemste Kampe og Kampdage, af Prof. Rahbek. Paa saa snævert et Rum at optage Begivenheder af den uhyre Mængde, at deres Storhed besværet,

som deres Antal forvilder: dertil udfærdres en Florus's Plemaal og Beløbenhed i Tingene. Fortælleren antager hos Læseren den Grad af Kundskab, hvorefter vigtige Personers store Handlinger gienkiendes selv under den uanseeligste Maalestok. Lysip maatte tænke sig Hercules den Store, førend han kunde frembringe hin Lille. Det er brevi tabella tota imago.

Første Elegie af Tibulls anden Bog, oversat af Lector Fridrik Høeg Guldberg. Gode poetiske Oversættelser af de Gamle pleie gierne at roses med Indskrænkning, i det man undskylder de mange Friheder, som det Slags Oversættelse af sine Aarsager, tit paa Tankens Bekostning, tilslade sig med Originalen. Nærværende poetiske Oversætter, ligesaa langt fra selvraadig at afvige fra sin Original, som ængstelig at selge den, troer ikke at have opfyldt sine Pligter, førend han har faaet Bugt med Originalen. Og hvilken Original! Hvor Bacchus' og Amor's Fejt i den høitidsfuldeste Tone forkyndes, og de med samme forbundne landlige Glæder i de udsøgteste Billeder under de blødeste Farver sættes os til Skue. Al den Natur, Omhed og Elskværdighed, som udmærke Tibulls Muse, har den danske Oversætter tilegnet sig, og derved hævet sin Copi til Rangen af Originalarbejder. Der, hvor Digteren gaar over til at tænke paa, hvad man fylde den ved Agerdyrkningen forfinede Landmand, hedder det:

Agricola et minio suffusus, Baeche, rubenti  
 Primum in experta duxit ab arte choros.  
 Huic datus a pleno memorabile munus ovili  
 Dux pecoris; hirtas duxerat hircus oves.  
 Rure puer verno primum de flore coronam

Fecit, et antiqvis imposit Laribus.  
 Rure etiam teneris curam exhibitura puellis  
 Molle gerit tergo lucida vellus ovis.  
 Hinc et foemineus labor est, hinc pensa,  
 colusqve,  
 Fufus et adposito pollice versat opus.  
 Atqve aliqua assidua textis operata Minerva  
 Cantat, et adplauso tela sonat latere.

Lønnen og glad ved utrættelig Flid, i versende  
 Samklang

Bonden ordnede først simple og landlige Ord;  
 Mattet gav han paa tørrede Straae først Ordene  
 Tone,

For at synge i dem frandsede Guder til Pris.  
 Konstuerfaren først den miniefarvede Landmand,  
 Bacchus! til Ære for dig, førte os Chorene  
 frem,

Først har den landlige Dreng i Vaaren Blomster  
 sig plukket,

Og med smykkende Krands albede Lærer  
 behængt.

Selv, for paa Landet i Flid de unge Møer at  
 øve,

Bærer snehvide Lam blødeste Ud paa sin  
 Hvg.

Deraf quindeligt Daad med snurrende Hov og  
 dens Uldtot:

Tenen ved Fingerens Tryk driver nu Traaden  
 omkring.

Troe i Minerva's Konst den landlige Baverffe  
 synger,

Og den Flittiges Bøx svarer med klappende  
 Lyd.

Fra en saa fortræffelig Oversættelse, som den-  
 ne, snuffede man endog den allerringeste Anledning  
 til Misnoie bortfiernet. Skulde ikke de Frands-

sende Nr Vers 4 og det Frandsende Lov Vers 8  
 saa nær paa hinanden stode? — Oversættelsen led-  
 sages af en Udsigt over Digtet selv, hvori dets  
 Giensstand, Indhold og Gang ligesaa udsærlig som  
 grundig lægges for Dagen. Ved Indledninger,  
 som med den Flid ere forfattede, gøres Noter al-  
 deles undværlige.

(Disse Recensioner ere af Prof. Torfel Wa-  
 den i Kiel).

## VI.

Bisfop Herslebs Forslag af 14de Martii  
 1740 til en anden Fordeling af Univer-  
 sitetets Tiender, end den sædvanlige ved  
 Option.

\* Alle Tiender fastes bort paa den Fæstendes  
 Livstid, naar de først ved Auction vare opbreve; alle  
 Fæster saavel som Afgiften, der skulde lyde paa  
 Capitelskøb, gaar i een Caffe; enten Quæstor  
 eller en anden Professor tager sig den curam paa  
 for et vist aarligt præmio, og foruden det fastsatte  
 præmio nyder  $\frac{1}{4}$  Deel eller  $\frac{1}{5}$  Deel af Fæsterne.  
 Den samme skulde de til 11 Juni giøre Regnskab,  
 og Distribuh efter Proportion, som følger e. g.  
 Jeg veed ikke rettere, end at der ere 25 Konge-  
 tiender, hvoraf 12 Professores nyder hver 2 efter  
 Option, den trettende nyder een, som altid er  
 den fletteste, og den ingen anden vil have, e. g.  
 Skiendsved, hvor lucrum er præter propter 3  
 Pd. Hvg. Disse 25 Kongetiender bringe paa den  
 Fod, som de nu ere, til visse 400 Pd. Korn.  
 Men jeg tænker, de skulde maaskee nu allerede  
 bringe mere, og ved offentlig Auction paa den Fæ-  
 stendes Livstid endda mere. Alle disse 400 Pd.

eller mere, skulle gaae i een Kasse; deraf tages først Canon til Universitetet, som er 25 Pd. Rug, 125 Pd. Byg efter Capitelstrib, dernæst tages præmium Quæstoris eller Curatoris, som det af Consistorio var fastsat; den øvrige Rest blev distribueret, efter Proportion, e. g.

Den yngste, som havde den ringeste Tiende, fik . . . . . 25 Rd. lucr.

Den yngste, som havde 2de Tiender, fik . . . . .

der, fik . . . . .	60 —
2dus infimus af de 12 fik	70 —
3tus . . . . .	80 —
4tus . . . . .	90 —
5tus . . . . .	100 —
6tus . . . . .	110 —
7timus . . . . .	120 —
8tavus . . . . .	130 —
9nus . . . . .	140 —
10mus . . . . .	150 —
11mus . . . . .	160 —
12mus . . . . .	170 —

1405 Rd.

Canon for 150 Pd. vil jeg regne

pr. pr. for . . . . .	800 —
Præmium Curatoris prat. prop. . . . .	100 —

2305 Rd.

Nu er jeg vis paa, at alle Tienderne med Fæster aarlig vilde indbringe, endogsaa med maadelig Capitelstart, 2400 Rd. Jeg troer ikke, at den som er senior, haver nu mere af sine 2 bedste Tiender end omtrent 30 Pd. in lucro, som dog neppe gjør den Summa jeg haver sat. Denne Proportion maatte være Grund om det fixo. Hvad som overskyder, og kunde blive til Distributs, distribueres ogsaa, uden uden at gjøre nogen

Proportion, saa at, naar det var 13 Rd. over, fik hver Portion af Overskudet ligemeget sc. 1 Rd. Men naar det blev saameget Overskud, at den yngste (at forstaae af dem, som have 2 Tiender) kunde faae 10 Rd. det er 70, da fik den anden 11 det er 81, den 3die 12 det er 92 & sic consequenter, saa den ældste fik da 21 Rd. over, det er 191 Rd. og infimus, som haver ikkun een Tiende, fik da 30 Rd., og den hele Distributs blev da 1596 Rd., Canon blev da pr. pr. 1000 Rd. og præmium Curatoris 100 Rd., og alle Indkomster skulle da være 2696 Rd., og saaledes blev ingen Proportion regnet, uden i det fixo, ut supra, og hver Gang infimus fik 10 Rd. over fixum (jeg kalder infimus den yngste af dem, som haver 2 Tiender). Fordelen var 1) at Tienderne bleve bedre besørgede, 2) at Liebhaberne bleve flere, naar de kunde være dem visse og faae dem paa Livstid, 3) man fik da ogsaa bedre Fæster, som skulde gaae til Kassen og forøge Distributsen, 4) Tienderne bleve bedre forsvarede og bedre opdrevene, da man nu ikke faaer vide Tiendernes Jæt, forbi de saa ofte omstiftes, 5) naar Rettergang skulde behøves, steede det paa Kassens Omkostning. 6) Professorerne vare da uden Omfarg; da mangen Tiende nu kommer i Banpris, naar de have dennem, som ikke forstaae det, eller haver nogen Kundskab, som de kan correspondere med. 7) Naar nogen avancerede in senio, havde han sin visse Fordeel uden at have nye Bekymring. 8) Den som af Consistorio blev valgt til Curator kunde være tilint med det præmio, og den Deel af Fæsterne, som hannem blev tillagt; men maatte ikke udstaae noget Fæste, uden efter plurima vots af de Interesserede, eller efter offentlig Auction paa beleiligt Nærets Tid; de andre Pro-

fessores vare tiende med at have deres uden Om-  
 sorg og paa en vis Fod efter Regnskab. Kirkerne,  
 som ni fallor, ere 12 der opteres, kan jeg ikke end-  
 nu give noget Forslag om, saend jeg vidste, hvor-  
 dan dette forrige gouteredes. Men dette veed  
 jeg, at ved dennem er fast endnu større Fornøden-  
 hed, at der skeer Forandring; ikke allene, at  
 Indkomsterne bedre kunde iagttages, som nu ei  
 skeer ved saa idelig Forandring, men især for ipsa  
 cura templorum. Thi Kirkerne lider alt forme-  
 get derudover, at de saa ofte omverles e. g. Bring-  
 strup Kirke haver nu i en Tid af 3 Aar været i 4  
 tutorum Hænder, og var allerede fra mine Hæn-  
 der, dersom jeg ikke havde seet Fornødenheden at  
 en maatte for Alvor tage sig den an. Thi den  
 havde i Sandhed inden kort Tid faldet plat ned, og  
 gjort stor Ulykke, fordi enhver som faaer saadan  
 en Kirke, varter kun efter Leilighed at kunde blive  
 af med den, og hvor vil det gaae omsider? Der-  
 for er mine Tanker, at hver af de 12 ældste  
 Professorer maa have bestandig sin Kirke at sørge  
 for uden Forandring, og svare til quoad curam,  
 dog uden sin Bekostning. Og naar en afgaaer,  
 saa faaer den nye eller yngste af de 12 igien den  
 Kirke, at hver af de andre beholder sin forrige.  
 Men lucrum ligesaa gaaer i een Kasse og deles  
 efter Proportion af Anciennitet, som da kan be-  
 rammes, at senii Avantage blev 5 Rd. e. g. den  
 yngste af 12 havde 30, den 2den 35, den 3die  
 40, den ældste 85 Rd., hvortil Tiendernes Fæ-  
 stepenge maatte komme til Hielp. Men den sam-  
 me Quæster eller Procurator maatte have disse  
 Tiender, som de andre, under samme præmio og  
 den fjerde eller femte Deel af Fastetne. Thi den-  
 ne Kasse kunde ikke taale a parte præmium at ud-  
 give. Canon til Kirkerne blev ligesom tilforn.

## VII.

Patroni Brev af 15de Februari 1742 om  
 Programmata og Disputatser at indrette  
 paa en bedre Maade, samt at samle  
 acta academica.

M. Rector og samtlige Hrr. Prof.!

Det er de gode Herrer bekiendt hvorledes de pro-  
 grammata, som i Universitetets Navn ved fore-  
 salbende Leiligheder, som til Høitider, Promo-  
 tioner, Dødsfald ic. blive opsatte, fast allestider  
 trykkes in forma Diplomaticis, og at derudi ges-  
 menligen helst til Høitider og Promotioner, trac-  
 teres en og den samme Ting kuns med andre Ord  
 og anden Tone, saa det synes at disse Program-  
 mata ere mere til Parade end nogen reel Nytte.  
 Dette har givet mig Anledning til at overveie, og  
 nu at udbede mig Dni. Rectoris og samtlige Her-  
 rer Professorum gode Tanker, hvorledes denne  
 Post kunde sættes paa anden Fod, og indrettes til  
 bedre Nytte for Inden- og Udenlandske. Hvad  
 mine Tanker angaaer, som jeg dog ikke anderle-  
 des proponerer, end for at give Anledning til nær-  
 mere Estertanke; da synes mig, at Indholden af  
 sige Programmata bør ikke allene passe sig paa den  
 Ting og Tid, i hvis Anledning de skrives, hvilket  
 i saa Linier kunde gieres, men at derudi ogsaa  
 tillige kunde pertracteres en anden lerd Ma-  
 terie, estersom Tiden og Leiligheden det udtræver.  
 For Ex. ved Promotioner, kunde Programma-  
 foruden Intimationen, handle om en Mate-  
 rie, som havde Connexion med en af Candidato-  
 rum holdne Disputatser; dog saa concis at Grand-  
 serne af et Programma ikke overskrides. Og paa  
 det da begge Dele des bekvemmeligere kunde brin-

ges og giemmes, kunde slige Programmata og for Egalitetens Skyld alle de øvrige herefter trykkes i samme Format, hvorved tillige vindes mere Rum til Materien, enten de vare i Folio eller Quarto. Hernæst vilde jeg og ubbede mig Dni. Rectoris og samtlige Herrer Professorum Tanker, angaaende de aarlige Disputatser, som efter Fundatsen af Dnis Professoribus maa holdes. Det er vel ganske got, at enhver Prof. selv udvalger sig Materie til sin Disputats; men jeg mener, det vilde endnu vare til større Nytte for den lærde Verden og Videnskabernes Opkomst, om samtlige Herrer Prof. forenede sig om, at vilde, enhver i sit Fakultet og Sciens vælge og foretage sig en vis vigtig eller curieux Materie, som ikke af andre Lærde noksom er approfundert, at igiennemgaae, og samme efterhaanden i de aarlige Disputatser ex professo at pertractere. Heraf tænker jeg, man med Tiden kunde colligere acta acad. Hafniens., eller hvad anden Titel man vilde give dennem, og ved deres Publication vise og overtøye de udenlandske Lærde, at Kiøbenhavns Univ. haver ikke mindre, end andre Academier, grundlærde og slitte Mand at brillere med.

Disse forberørte 2 Postter beder jeg M. D. Rector og samtlige Herrer Professores vilde behage at tage i nose Consideration; og, som jeg paa min Side ingen anden Hensigt derved haver, end at see Videnskaberne promoveret, og dette Kongl. Akademie ligeledes sat i Credit og Anseelse hos Fremmede: Saa haaber jeg, at de til deres egen Berømmelse ere desmere betænkte, at gøre mig videre Forslag paa, hvorledes disse Ting bedst kunde iværksættes. I hvis Forretning jeg med Consideration forbliver ic.

J. L. v. Holstein.

Consistorii Svar paa ovenmeldte Patroni Brev.

Deres Excellence ic.

Deres Exc. naadige Skrivelse af 15de Febr. sidst. ansee vi billigen som en nye Prøve og et tydeligt Beviis paa D. Exc. høie og prisværdige Omsejg for Videnskabernes Fremvejt og dette Kongl. Univ. Ære. At Programmata trykkes in quarto ligesom Disputatserne, saa og at i programmatis tracteres en vis Materie, kan meget vel iagttages: hvorfra dog vil undtages progr. til S. K. M. Geburtsdag, saa og de promotions progr., og over dennem som ere afdøde, hvor vitæ ere selv mærkelige, og haver saadanne Omstændigheder, som behøver fuldkommeligere at udføres. Men da progr. skrives af Secretario, og udgiøre en Deel af hans Indkomster, og Secretarius ikke alle tider kan være i Stand til at tractere en Materie, som hører til et andet Fakultet, man ogsaa ikke kan paastaae, at Dekanus udi et andet Fakultet skulde foruden Belønning skrive programmata; saa mene vi underd. at enhver Secretarius kan selv vælge i hvert Programma en Materie, som hører til hans egen Profession, i hvad Materie end Disputatsen handler om. Men angaaende Disputatserne, saa mene vi underd. best at være, at enhver beholder Frihed til at udvælge Materier, da enhver af os gjerne stræber baade at vælge og at afhandle, enten i enkelte Disputatser, eller i hele Suiten (som jeg Horrebom saaledes haver eberet Tid efter anden mine Skrifter) sine Materier saaledes, at det kan være til den studerende Ungdoms Bedste, saa bliver ikke heller Universitetets Ære forømt. Tidernes Omstændigheder, en eller anden udenlands lærd Mand's Skrifter

eller nye Inventa, ja en eller anden ved forekom-  
mende Leiligheder indfaldende Meditation kan give  
Anledning til en nyttig Disputats, som ikke blev  
frevet, om man var bunden til visse Materier.  
Acta academica eller eruditorum Danorum me-  
ner jeg (Neuk) kunde herefter letteligen samles,  
ikke allene af programatibus og Disputationi-  
bus, men endogsaa af andre lærde Mands og  
ipforum etiam studiosorum vigtige og nyttige  
Observationer. Jeg, Scheid, holder for, at det  
vilde være gavnligt og til større Lustre for Univ.,  
om der vare Disputationskræmmere, der kunde,  
imod at betale en Deel af Trykkens Bekostning,  
af alle Disputatser bekomme et anseeligt Partie  
Exemplarer at handle og changere udenlands med,  
og igien udenlandske Disputatser at indføre. Jeg,  
Buchwald, bliver af D. Er. Nidkierhed for Vi-  
denskabernes Forfremmelse opmuntret til underd.  
at foreskille, at det vilde contribuere meget til  
Anatomiens Opkomst, om der blev gjort gode og  
andensteds brugelige Anstalter ved Hospitalerne her  
i Staden, saaledes at Directorerne vilde indrette  
et Kammer, hvor de afdøde Legemer strax kunde  
indbringes, og Professori anatomes, uden hvis  
Forevidende ingen paa de Steder burde begraves,  
saadant tilkiendegives, da det skulde staae bemeldte  
Professori frit for, enten at aabne saadanne Le-  
gemer der, for at efterforske alleneffte Svaghedens  
Bekaffenhed og Dødens Aarsag, eller og at lade  
disse Legemer efter Gotbefindende føre til Thea-  
trum anatomicum, for at gjøre demonstrationes  
og holde lectiones publicas derover. Ved saadan  
Anstalt kunde ogsaa acta medica Hafniensia igien  
sættes i Stand og gøres bekiendt, ved adskillige  
forefaldende curiose Anmærkninger gives Leilighed  
til lærde og nyttige disput., og endelig Medicinen

i mange Maader forfremmes. Hvad jeg Kall  
som pro tempore varende Secretarius, imod Con-  
sistorii Erklæring, saavidt programmata angaaer,  
haver at erindre, samt min nærmere Detænkning  
og underd. Forslag om denne Post, saavelsom  
disput. og acta academica insinueres til D. Er.  
i medfølgende underd. Memorial separatum. Vi  
forblive ic.

Kbh, d. 24 Marti 1742.

Rector og Professores.

Kall.

## VIII.

### Rettelse og Tillæg til det Suirenske Legat.

(See Univ. Journ. andet Hefte for 1799 p. 80).

Bed at specificere Summerne af det Suirenske  
Legats forskjellige Bestemmelser, er indløben en  
Feil, som jeg beder saaledes rettet: Capitalen ud-  
gier for nærværende Tid 3441 Rd. 2 Mk. 10ß,  
hvoraf de 1105 Rd. tilhører domus anatomica,  
og 41 Rd. 2 Mk. 10ß museum academicum,  
hvis Rente aarlig udbetales af Ephorus til den  
Medicus, som har disse Stiftelser under sin Ad-  
ministration, og som derfor aflægger Regnskab til  
Consistorium. Den øvrige Capital, stor 2295  
Rd. tilhører Reifestipendiet ic.

Bed denne Leilighed anmeldes tillige, efter  
mit den Gang givne Løfte, at Hr. Mag. En-  
gelstoft som nylig er kommen hjem fra sin Uden-  
landsreise, blev efter mit Forslag, da ingen Phi-  
solog tilforn havde nydt godt af dette Reifestipen-  
dium, med det medicinske Facultets enstemmige Bi-

## IX.

## Befordring ved Universitetet.

I Anledning af Cancelliets Forestilling angaaende Besættelsen af de ved Etatsraad og Professor M. Sætorphs Død ledigblevne Afcouchor Embeder m. m., har det behaget Hs. Majestæt, under 15de August allernaadigst at resolveere saaledes:

”Vi bestikke allernaadigst J. S. Sætorph i hans afdøde Faders Sted, til Stads-Afcouchor i Kiøbenhavn og tillige til Afcouchor ved den Kongelige Fødselsstiftelse, med de til disse Embeder henlagte Lønninger, og ville Vi at han indtræder som Medlem af Commissionen for sidst benævnte Stiftelse og dermed forbund- Pleieanstalt for nyfødte Børn. Han tilstedes, indtil videre, til frie Deboelse, de ham for nærværende Tid anviste 2de Bærelser i Pleie- stiftelsen. Vi ville end videre, at der ved Stiftelsen for de nyfødte Børn ansættes en Reser- ve-Læge, som det skal paaligge, under Pro- fessor Sætorphs Opsyn, at sørge for Børnenes medicinske og diætetiske Pleie. Vi have dertil udnævnt Doctor Medicinæ Meier med 150 Rd. aarlig i 3 Aar, efter hvilken Tids Forløb han kan vente at komme i nærmere allernaadigst Betragtning, alt i Forhold til hans ud- viste Flid”.

Efter Serenissimi Patroni Skrivelse til Con- sistorium, er under 3de Sept. Landmaaler Ole Warberg udnævnt til Professor Astronomiæ ex- traordinarius.

## X.

## Udnævnelse til det Holbergske Legat.

Da en Plads til Indskrivelse for det Holbergske Legat er bleven ledig til sidste 11te Juni; saa har Consistorium i sit Møde af 6te August valgt og indskrevet til denne ledige Plads: Marie Lovise Etienneette Justine Sumars, en Datter af Professor Sumars.

De for nærværende Tid indskrevne Jom- fuer ere:

- 1) Marie Benedikte Wøldike.
- 2) Marie Benedikte Sophie Hedevig Kall.
- 3) Marie Lovise Etienneette Justine Sumars.

## XI.

## Dødsfald ved Universitetet.

Det sidstforløbne Kvartal har seet Universitetet berøvet tvende af sine Lærere, hvis Tab det saa meget mere seler, som begges Alder og Virksomhed til- lod dem endnu i mange Aar at gavne det ved Fo- relæsninger og Skrifter, og som dette Slag traf et Studium, der endnu ikke har forvundet eller i lang Tid vil forvinde, hvad det har tabt ved Kra- gensteins og Rottbøls Død.

Enhver flionner let, at det er Lærerne Etats- raad Mathias Sætorph, første ordentlige Pro- fessor i Medicinen, og Arnold Nicolai Nas- heim, Doctor og Professor Designatus i samme Videnskab, jeg taler om. Hvad Giordemodetvi- denskaben i Almindelighed, og Fødselsanstalterne



i Danmark i Særdeleshed Kyske den første, er alt for bekendt, og i alt for friskt Minde, til at det behøver her at omtales. Men det bør ikke forbigaaes, at, ligesom han selv, saavel ved Skrifter som Præis, har bragt Stordemoderkonsten hos os til en Fuldkommenhed, som Nationen har Nar-sag at bramme af; saa har han ved at danne en Søn, i hvis Hænder han sikkert kunde overlære denne uundværlige Videnskab efter sin Død, sørget for, at den ikke skulde uddøe med ham, men vedligeholde Nationens og Familiens Ære i flere Generationer.

Nasheim blev henrevet i sine beste Aar og midt paa sine gavnlige Bestræbelser af en uventet Dødsfald: en Dødsfald, han saa mandigen havde kæmpet for at holde sig paa. Hans Fortjenester som Lærd og Videnskabsmand ligge uden for min Bedømmelseskreds. Dette veed jeg, at han var tidlig anført til Naturens Studium af en Mand, der saavel ved egen Flid som ved Udenlandsreiser havde allerede i unge Aar skaffet sig Navn af en dærlig Naturkyndig, jeg mener Rector Arenz i Bergen. Ogsaa det er mig bekendt, at Krætzstein, en Mand som holdes for at have sat Epoken i Fysikkens Studium ved Kiøbenhavns Universitet, anbefalede ham som den værdigste af vore unge Studerende til at optage Undervisningen i Naturvidenskaben, da han nedlagde den.

At det medicinske Studium ved disse Dødsfald intet skulde tabe for Fremtiden, var allerede sørget for i Forveien, i det Frederichs Hospitals berømte Læge Hr. Doctor Bang, som i nogle Aar har været Professor Designatus, nu har taget Sæde i Consistorium som ordentlig Lærer i Medicinen. Hvem der i Nasheims Sted skal besørge den academiske Undervisning i Naturvidenskaben,

holdes endnu ikke for afgjort. Men da denne Videnskab paa de sidste Aar især ikke har manglet Opmuntring og Dyrtkere, som have givet offentlige Prøver paa deres Duelighed, saa vil den vel heller ikke længe blive ubesat med et værdigt Subject.

Da det var Udgiveren bekendt, at sal. Professor Nasheim kort for sin Død havde ladet komme en betydelig fysisk Apparat til Brug ved sine Forelæsninger, som var hjembragt fra Engeland af Hr. Prof. Warberg, troede han, det ikke vilde være hans Læsere ukjært, og geraade sal. Nasheim til Ære, at faae nogen nyere Kundskab om denne Apparat; hvorfors han henvendte sig til Hr. Prof. Warberg, der har haft den Godhed at meddele ham følgende Beretning, som indføres med hans egne Ord.

"I Aaret 1796 havde Professor Nasheim besluttet at han, saasnart det var mueligt, vilde anskaffe sig en fuldstændig Samling af de nyeste og beste Instrumenter, som vare nødvendige for den fysiske Lærestoel. Da de fleste af Professor Krætzsteins Instrumenter, som vare bestemte til Brug for den fysiske Professor, vare fortærede af Alder; blev det saameget mere nødvendigt for ham, at udføre sit Forsæt snart. Efter Videnskabens nærværende Tilstand, indsaae han, at den kemiske Deel af Fysikken maatte blive en lige saavel vigtig Gienstand for de Studerende, som den mathematisk, hvorfors han ogsaa besluttede at vælge sit Apparat for begge Dele. Foruden en temmelig fuldstændig Samling af electrisk Apparat, en Hydrostatisk Vægt med Tilbehør og andet mere, som var forfærdiget af vor dærlige Instrumentmager Johan Ahl, fik han fra Engeland en ypperlig Luftpumpe af en nye Indretning med et

fuldstændigt Apparat, en Samling af Maskiner til at forklare de mekaniske Love, Woods Maskine for den retlinede Bevægelse, en centrifugisk Maskine, Instrumenter til Hydrostatiske Forsøg, et fuldstændigt pneumatisk-chemisk Apparat, et Gazometror, indrettet paa en forbedret Maade, Woulfs Apparat, o. a. m. Af optisk Apparat havde han noget, som havde hørt til Professor Krahneinstains Samling. Det var beklageligt, at Professor Nasheim skulde døe just paa en Tid, da han var bleven forsynet med saa ypperlige Instrumenter, hvorved han var sat i Stand til at gaae frem med hurtigere Skridt i den Videnskab, han saa meget yndede. Det var hans faste Beslutning med Tiden at udfylde de Mangler, som endnu maatte være i hans Instrument-Samling, og, naar hans Evne vilde tillade det, at anskaffe sig nye Instrumenter isteden for dem, som vare gamle eller ikke af den bedste Indretning; han vilde ikke standse førend han var saa vel forsynet, som han kunde blive, og hans ivrigste Bestræbelse var, at vore Studerende maatte holde Skridt med Fremmede".

## XII.

Supplement til den ortografiske Ordbog,  
andet Bidrag.

### D.

"Daad" Handling, Foretagende. Nogle bruge det for Handlemaade, hvilket jeg holder for urigtigt, og derfor ikke vilde have sagt, som jeg har fundet et Sted: "Daad og Fremførd", men Handlemaade og Fr.

daanesfærdig, Adj.

"daarlig", Adj. som hører til en Daare, 2) syg, upasselig.

"Daggert", et Slags Spyd eller Dolk.

"daler", egentlig om Himmelslegemerne.

"Dal", en (langt a).

"Dast" s. Limmerdast.

"Deel" eller Del (langt e).

"Demokrati", et. Folkeregjering, hvor Regjeringen er hos et Udskud af Folket.

"Demokrat", en, som ynder Folkeregjering.

dægger, jeg, opfostrer, oplækker.

"Despot", som har eller bruger en vilkaarlig Magt: bød adskilles fra Enevoldsregent eller Monark; thi En kan gierne have Enevoldsmagt og dog udøve den efter faste Regler og Grundfætninger, altsaa ikke vilkaarligen.

"Diarrhe", Durklob, eller bedre: Bugløb, s. d. D.

Domhaver, en, som har Dom over En.

"drifter" eller drøfter, jeg, som Gryn, sælder. duer, jeg, er duelig, fikket, s. d. D. duer op, løfter Hovedet op.

"Dug, en, Dordbug", it. at male paa.

"dumpig", nogle skrive dump.

"Dugmager", rettere: Dugmager.

Dunhaget, Adj. med Dun paa Hagen.

"dvæler, jeg" opholder mig en længere Tid.

"Dyd, en". Enhver god Egenskab hos en Ting, levende eller livløs. 2) En moralsk Fuldkommenhed hos et frit Væsen.

Dæl (kort æ), en Huling, Medtrykning i et ellers fast Legeme, som Rinden.

Døgn, et, den Tid som forløber fra Midnat til Midnat.

"Døs, en", langt ó.

Døser, jeg, gaar som i en Døs, vegeterer.

## E.

"Edder" andre skrive: Edder.

edrer eller æddrer, fylder med Edder, som:  
at æddre et Saar.

Efterkommenstab, Posteritet.

Efterstet, en, den anden Grashøst.

"Eklendighed" Holberg bruger derfor: Klende.

"egner, det" anstaaer, it. jeg egner (mig noget  
til); Kulde maaskee i denne Bemærkelse  
skives: eigner s. Eigning.

egte og Composita deraf s. paa æ.

ellesskudt, Adj. forgiort af en Skovtrold.

"en, et, Art", it. Subst. som Ens egen Styrke,  
on's own strength.

Ener, Enebærtræ.

Enerbust, d. s.

Erme, et, s. Erme.

Etmaal, et, hos Esfolk det samme som Døgn.

evner, jeg, har Evne, Kraft til; ellers mæg-  
ter, s. d. D.

## F.

"faa, Plur." Comp. færre. Superl. færreste  
eller færste.

"falbyder", byder til Fals. — Skulde Fal ogsaa  
kunne bruges? som: Brændet er fal; og  
Genitivets Mærke ikke lægges til, uden  
naar Præp. til gaaer foran; som er Til-  
fældet med andre Ord?

"Faldbro, en", Bro gjort til at falde, eller træk-  
kes ned.

Fals, Ind. er til, byder til F.

Falsterbo, som boer paa Falster.

Fang, et, Omkreds, Omfang.

"fast, Adj. og Adv." kort a, Adv. næsten,

"fattig", Adj. som vel har det Fornødne til Livets  
Opbold, men intet til Bequemmeligheder.

"faver" eller favr.

"feier, jeg", gjør ren med Rost — feier om paa  
Gaden.

feil, Adv. Indecl. tage feil, gaae feil.

"Feil, en". Rostgaard declinerer stedsse et Feil  
— for en Feils Skyld, for at undgaae  
en Feil.

Feltøverste, en, Generalissimus.

ferm, Adj. — er det dansk? Almuen bruger det  
meget, en ferm Kone, Pige; man har  
endog dannet Fermhed; thi Fermetet er  
aaenbar fremmet og noget andet.

"fiende", tre Staveller.

"fiendst" Adj. to Stavels.

"fiendlig", Adj. tre Staveller.

"fiendlighed", fire Staveller.

"Finte, en", fiult Trettelsættelse, Stikpille.

Fjed, et Plur. d. s.

Fjel, eller Fjæl, Plur. e, et, Bret.

ffjern, Adv. langt bort, it. Adj. som er langt  
borte, fjerne Gienstand, Reise o. s. v.

ffjerner, jeg, drager langt fra Synet, it. holder  
borte.

Fikke, en, lille Lomme.

"fil, Plur. e", langt i.

Fjog, et, toffet, uersarent Menneske.

Fjol, et, d. s.

Fjol, en, 2 Stav.; Instrument at spille paa, it.  
Blomst.

fjoget, Adj. it. fjollet, Fjog, Fjol.

Fjord, en, Plur. e.

Fjor, Indecl. i Fjor.

fjoring, Adj. som er fra i Fjor.

fjorgammel, Adj. d. s.

"firer" et Skib af.

"firskrotig, Adj." bedre: firskaaen.

"Sjælested, et", skult Opholdssted.

fjærter, lader en Vind gaae med Lyd.

"Slaade, en", sammenbundet Tommer som søres over Vandet.

"Slek", Nabhke synes at forkaste dette Ord som ubaarf, i Fortalen til Tullins udvalgte Digte S. xixv Noten. Men saa maatte vi vel ogsaa forkaste Slekkebeer.

"flot, Adj. som et Skib" der gøres flot, naar det kommer til at flyde, efter at det har været fast; leve flot, d. e. i Overflodighed.

flyer, jeg, denne Artikel maatte saaledes forandres: flyer, Dissyllabum, flyer, flyede, flyet. 2) fløi, fløiet, farer hastig frem. 3) leverer En noget, flyede, flyet.

"flyver", jeg, fløi, har fløiet, som et vinget Dyr.

fløi, en, paa en Stang, it. om opstillede Krigsfolk: venstre, høire fløi.

fløi, et, en Sidebygning.

"fløiten, Adv." paa Flugt, borte.

foder, jeg, sætter Fod paa, it. grunder, sætter paa; ogsaa figurlig.

fodfæster, jeg, sætter fast Fod.

foler, Hoppen, saar Fot.

fodbred, en.

Soldekniv, en, s. Kniv.

Solk, Plur. Mennesker — og Solk, et. — Denne Forskiel kan blive meget vigtig for Skribenten at iagttage, s. Ex. Solks Mening: er meget forskiellig fra Solkets Mening. Latinerne udtrykke det første ved homines, det sidste ved populust.

"For Præp." it. Coniunctio. Skade, at vi have ladet denne Coniunction siden Capitain Lütkens Tid gaae af Brug, og derfor indført fordi eller thi; i det Engelske er den i fuld Brug.

Forældre, Plur. Sing. mangler.

"Forbundet", en Læredrengs Kontrakt med sin Mester, staae i S.

"Fördel", Baade, Binding. 2) foreste Del.

fordækker, bruger Nabhke for: fluler, men er tyff.

Foredrag, kristelig, mundtlig, Plur. det s. Nabhke bruger: Foredrage.

"foregiver", giver tilkiende, dette er den første og ældste Bemærkelse, en nyere er den som nu er mest brugelig: at anføre en opdigtet Grund eller Marsag.

Forsald, et, hvad som foresalder, Tildragelse 2) isar en uventet Tildragelse som er til Hinder eller Ophold for noget, man har foresat sig.

Forsald, Fordærvelse, som Sundhedens, en Bygnings.

"forsaren, Adj." som har lært noget til Gavn; forsaren i sin Bog, velstuderet.

"forsegter", segter for, forsvarer, isar Meninger.

"forgaars, Adv., — Dagen for Gaarsdagen.

"forgiæves, Adj." og Adv.

forgjør, jeg, forherer — have sin Hals forgiørt, det Tydske verirken.

"forholder", holder tilbage.

forhuder, beklæder, som Skibe.

forhudning, Skibes Beklædning.

"forjætter, forjettelse", lover, Lofte, Ania,

"forlægger", 1) lægger saaledes, at jeg ikke kan hitte det, 2) fixerer i tu, om Bildt, 3) forlægger et Skrift.

"forløves, fra en Tjeneste, Forretning, saaes Forlov, Afsted"; ogsaa active: Kongen har forlovet ham fra sin Tjeneste.

føser, jeg, sparker En med Fodderne.

forsparer, sparer til en anden Tid — kunde synes at være tyff, men bruges dog af Mostgaard.

"forstyder, jeg, forstjød har forskudt", slaar Haanden af, it. forstyder sig, om noget som gaaer i Ulave.

for smerter, føler ikke mere Smerten af noget, glemmer det Onde — synes at være tyff, men bruges dog af Guldberg den ældre.

"fortæller", fortaalte, fortaalt, eller fortalt, (kort a); fortalt, langt a, er af fortæller, fortaaled, fortalt, 2) fortæler mig, tager feil i Tælen.

fortid, Tiden for os.

"fortjeneste, en, Pl. r". — Naar dette Ord bemærker Binding, eller det man fortjener ved et Arbejde, har det ingen Plur. han har megen Fortjeneste ved det Arbejde, d. e. vinder meget derved; men derimod: megen Fortjeneste, eller mange Fortjenester af dette Arbejde, d. e., gjør sig meget fortient dermed.

"fortjæner et Skib", gjør Skibet fast ved Toug.

forvarlig, Adj., som nogen har villet indføre for: varlig, varsom, er ikke dansk.

"forvirkelse imod Politisorordningen", findes i Collegialtidenden. Men er det dansk?

eller af det tydske Vervirken. Vi behøve det ikke, saa længe vi have Forbrydelse, forbryde sig, om større Forgaaelser, og Synde, forsee sig, forgaae sig om mindre. Det er Oversætternes Magelighed, som fordærve Sproget ved saadanne aabenbar tyffe Former.

forværk, (langt o), Valsværk.

forværk, (kort o) i en Fæstning.

"fredløs", som enhver kan berøve sin Frihed og holde fast hvor han finder ham.

forvagn, har nogen brugt for Tradition, paa hvad Auctoritet, veed jeg ikke.

"frem Præp." it. Adj. Comp. fremmere Superf. fremmest.

fremgangsmaade, det franke mesure.

"fremmelig, Adj. og Adv.", som er frem ad, avanceret, lave f. til Varsel.

fremmeret, finder jeg brugt for et Værelse i den foreste Deel af en Bygning; hvilket, veed jeg ei.

"fremtid", tilkommende Tid.

fremtidig, Adj. findes i en Placat, Broernes fremtidige Vedligeholdelse. Hvorfor ikke Broernes Vedligeholdelse for eller i Fremtiden? Jeg seer ikke hvad der vindes ved saadan Korthed, andet end at Sproget taber gandske sin sapor vernaculus.

"fros Adj.", glad. 2) aarle, tidlig; det tyffe frøse, hvoraf Frokost, Fropræken o. fl.

ful, Adj. (langt u) raanden.

funkelnye, Adj. aldeles ikke brugt; saa nyt, at det endnu har sin første Glænde; kan derfor ikke bruges om Alt, f. Ex. en funkelnye Bog kan ikke siges, uden med Hen- sigt til Bindet.

"fuldkommen Adj." Comp. fuldkomnere Sup. fuldkommenste.

"fyger" spi, har fyget eller spiet.

"Sylding, en". Kan dette Ord gjøre Supple- ment unødvendigt? Jeg tvivler.

Jædrenelandskhed, et rothist, i mine Øren ikke smukt, Ord; Jædrenelandsked var no- get blodere.

Jæld, et, Plur. mangl. — tage Jæld paa en Byg- ning, angive Ruinen, hvad der er for- faldet.

"Jælle" det engelske fellow; bruges endnu i Æg- tefælle.

Jøre, et, Bef at fare paa, godt, slet F.

"jør, jørend" (kort ø) 2) jør (langt ø) Adj. modsat, smækker.

Jøiter, jeg, paa Val, paa Comedie; ventelig et frequentativum af seier, i den Bemær- kelse: at seie om.

Jøite, en, et Fruentimmer som ikke kan sidde hjemme.

"Jølge, en, Pl. r" det som følger af noget, 2) et, Følgestab, som Brudefølge, Ligfølge.

Jøringstak, Døndernes Heste og Vogne.

## G.

"Gaardsdag" bør skrives: Gaarsdag: den Dag som gik for den nærværende Dag.

"Gage" dansk: Sold, Lønning.

gal, Comp. galnere, Sup. galnest.

gammel, Comp. ældre, Sup. ældst.

Galge, rettere: Gallie.

Galgenfrist, rettere: Gallienfrist, en kort Tids Opsættelse af noget ondt.

Gangbaand, et, Ledebaand.

"Gavn, et" det Virkelige, Kælle ved en Ting

— En har Navnet, en anden Gavnet.

gavnelysten, Adj. som har Lyst at gavne.

"gebræklig, Adj." forvoren.

"Gebyr", synes ikke at kunne undværes, og fore- kommer i adskillige Forordninger.

"Geheimeraad", en, it. et; Collegium af Ge- heimeraader.

"geistig, Adj." aanderig.

"gemen, Adj" almindelig, it. nedladende.

"Generalstab, en" læs: Generalstab.

"Gestalt, en" Skikkelse.

giensidig, Adj. resiprok.

Gienoprettelse er intet smukt Ord og kan gjerne gives ved Fornøjelse, som Fredens Gien- oprettelse. Horrebom.

"gjerne, Adv." Comp. heller, Supl. helst. 2) gemenlig.

"giftig, Adj." som giver overflødig, som giftig Høst. 2) forgiftig.

"Gimmerlam" Hunlam, modsat: Bøderlam.

"giver" contracte gir, Inf. give, cont. gie — jeg gir mig, ommer mig.

Glædespige, en, Moraliteten vinder intet ved dette af det Tydske oversatte Ord.

Glemsel.

glubende, Adj. om Dyr.

Gloffe, en Stikpille.

Gnavling, eller Gnalling, Stykke Byød eller Kød som der er gnavet af.

gnavvorn, Adj. gnaven.

gnaster, jeg, æder som Svin.

gnetter, jeg, om tilbageholden Latter.

Gnidfel, Tønder, om den der fikr Tønder.

"Gode, et, Pl. mangler". Adskillige Nyere have dog begyndt at deeltne Gode og Ondder, men som det synes uden Fornødenhed; jeg oversætter: die Güter dieser Welt ved: det Gode, die Uebel dieser Welt ved: det Onde i denne Verden.

Godraad, en, et Slags Daggelse Pl. d. f.

"grant" noie, tydelig.

gretten, Adj. (norff) vranten, knarvorn.

"griner" leer med Grimaser.

"grist" paa noget, heftig begierlig efter noget.

Grube, en, som Saltgrube, Solvgrube.

"grunder" lægger Grund 2) paa noget, tænker dybt paa.

Gut, en (norff) ung Dreng; svarer mod Gente.

### S.

Saandgevær, et, f. Gevær.

"Sage" 1) Deel af Ansigtet 2) Krog at hange noget paa.

Sagesmække, en.

"Sandel", noget som handles, foretages. 2) Tuff eller Salg med Varer.

"handelig", som godt kan handles, tages i Haanden.

"Handling", Glerning.

Sang, en, Tilboelighed, andre skrive Sæng.

"Sank", have Haand i Sank med En, paa noget.

Gas (fort a) faae Gas paa En.

havnbar, Adj. fikket til Havn.

havnbarhed, et Vands.

"hed" (langt e) mere end varm.

"Hegte" det er ikke en Hegte værd.

helhest, en, f. Hest.

helst, Superl. af gierne.

hemmer, jeg, gjør Standsning (et Onde).

Hensyn, et, til noget.

here og hersens (disse here, disse hersens) ere Skidseløsheder i Almuens Mund og Udtale, som ikke vedkomme den omhyggelige Skribent.

"Herberge", Opholdssted for Fremmede, især Forsamlingssted for et Laugs Svende.

Hiemlede, en, Lede til Hjemmet.

Hiemlet, Adj. om Dvæg.

"Hjemme" i noget, velbevandret.

Hjemmemark eller Hjemmark, en, modsat Udemark.

Hjemve, en Dængsel efter Hjemmet.

"hitter, jeg" finder det som søges.

hjulbenet, Adj.

hofter, det, naar Regnen paa en kort Tid hver op.

"Hold" ofte sammensattes Hold med andre Ord, som Kroehold, Heftehold, Vertshushold o. s. v.

Hop, et, Spring; Pl. d. f.

Hors, et, Hest.

Hosfok, en, f. Sok.

hovedsvimlet, Adj.

"Zug" Krog, Kant.

hulker, jeg, græder med Kluf.

"Zumpe" usformeligt Stykke Brød.

Zumpling, af Zumpe.

Zusbonde, en, Pl. r.

husvaler, jeg, gjør til gode, troster.

"hværver" andre skrive: værver.

"hverken" hvorimod svarer i disjunctive Sætninger, heller ikke, eller.

"Zvile" det er ei for lange Hvile, synes at være oversat lige efter Tysken, men fors-

Kommer dog hos Pæer Vaars om en skien  
Ost.

Hylde, en, at sætte, lægge noget paa.  
"hændes" Imp. hændtes, Pers. har hændet's  
eller et hændet.

hængefærdig, Ubj. færblig at hænge se.  
"Hørbrøde, læs: Hørbød.  
"hører, jeg" it. hør. 2) lyder, adlyder.

(Fortsættelsen følger).

## Indhold af tredie Hefte for 1800.

- |  |   |
|--|---|
| <p>I. Morten Luthers Beltaalshed, som<br/>et stort Medskab til Christendoms-<br/>mens Reformation (Sluttet) . . . S. 97</p> <p>II. Juni Quartals juridiske Examen . . . 105</p> <p>III. Theologisk Embeds- Examen i Juli<br/>Maaned . . . . . 106</p> <p>IV. Consistoriets Indberetning til Ge-<br/>neral- Landvæsens- Commissionen<br/>om de Forhindringer, som hidtil<br/>have gjort at Forordningen af 13<br/>Mai 1769 endnu ikke har kun-<br/>net iværksættes i Henseende til<br/>Universitetets Bønder . . . 107</p> <p>V. Vigtige danske Skrifter:<br/>For Sandhed. Et Fierdingaarskrift.<br/>Tredie og Fierde Bind for 1799 . . . 110</p> | <p>VI. Biskop Hørslebs Forslag af 14de<br/>Marti 1740 til en anden Forde-<br/>ling af Universitetets Tiender, end<br/>den sædvanlige ved Option . . . S. 131</p> <p>VII. Patroni Brev af 15 Feb. 1742<br/>om Programmata og Disputationer<br/>at indrette paa en bedre Maade,<br/>samt at samle acta academica . . . 133</p> <p>VIII. Rettelse og Tillæg til det Fiurenfke<br/>Legat . . . . . 135</p> <p>IX. Besordring ved Universitetet . . . 136</p> <p>X. Udnævnelse til det Holbergfke Legat sammest.</p> <p>XI. Dødsfald ved Universitetet . . . sammest.</p> <p>XII. Supplement til den ortografiske<br/>Ordbog, andet Bidrag . . . 138</p> |
|--|---|

